JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Health and Welfare

Kollektiv förmåga som skyddsfaktor mot brottslighet

- En litteraturöversikt över samband och variationer i Europa

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*
FÖRFATTARE: *Moa Johansson och Nina Neij*
JÖNKÖPING 2025 06

Förord

Detta arbete är resultatet av vårt examensarbete inom socialt arbete vid Jönköping University. Arbetet har gett oss möjlighet att fördjupa oss i ett komplext forskningsfält där teori och praktik möts på ett meningsfullt sätt.

Vi vill rikta ett varmt tack till vår handledare Mairon Johansson för vägledning samt vår examinator för den konstruktiva kritiken och ett värdefullt samtal om förbättringsområden. Vi vill även passa på att tacka våra tidigare föreläsare och lärare som bidragit till vår förståelse för det sociala arbetet. Vi tackar också våra familjer och vänner för tålamod och uppmuntran under arbetets gång.

Jönköping, juni 2025
Nina Neij
Moa Johansson

Abstract

This study is a literature review aiming to examine the relationship between collective efficacy and crime in a European context, as well as to highlight potential differences between studies in the field. A mixed-methods approach was used, with greater emphasis on qualitative analysis supplemented by quantitative elements, alongside a thematic analysis to study the empirical content. The empirical material was gathered through a systematic literature search, resulting in the inclusion of eight European studies of a quantitative nature. Three central themes were identified. The first one examines the influence of crime types and methodological approaches, where the relationship between collective efficacy and crime varies depending on the type of crime and measurement methods used. The second one covers the social and structural factors, in which socioeconomic disadvantage, ethnic diversity, and residential mobility affect both crime levels and collective efficacy. The last theme explores geographical, cultural, and political variations, where different welfare models and societal structures influence how the theory operates in practice. In conclusion, the findings suggest that collective efficacy is not a universally applicable model, but one shaped by societal context. Strong associations were found with violent crime, while links to other offenses were weaker or inconsistent. Variations in how the concept is measured and understood across studies complicate comparisons and limit generalizability. This highlights the need for context-aware approaches, as key components like informal social control may hold different weight depending on institutional and cultural conditions.

Keywords: collective efficacy, crime, social work, criminology

Sammanfattning

Denna studie är en litteraturöversikt som har syftat till att studera sambandet mellan kollektiv förmåga och brottslighet i en europisk kontext samt belysa eventuella skillnader mellan studier inom området. En kombinerad metodansats med större fokus på en kvalitativ analys men med kvantitativa inslag har använts tillsammans med en tematisk analys för att studera innehållet i empirin. Empirin har inhämtats genom en systematisk litteratursökning och totalt har åtta europeiska studier av kvantitativ karaktär inkluderats i studien. Tre centrala teman identifierades. Det första temat behandlar brottstyper och metoders påverkan på samband, där sambandet mellan kollektiv förmåga och brott skiljer sig beroende på brottstyp och mätmetoder. Det andra temat belyser sociala och strukturella faktorer, där socioekonomisk utsatthet, etnisk mångfald och bostadsrörlighet påverkar både brottsnivåer och kollektiv förmåga. Det tredje berör geografiska, kulturella och politiska variationer, där olika välfärdsmodeller och samhällsstrukturer påverkar hur teorin fungerar i praktiken. Sammanfattningsvis visar resultaten att kollektiv förmåga inte är en universell modell, utan något som formas av den samhälleliga kontexten. Starkast samband framkom i relation till våldsbrott, medan kopplingen till andra brottstyper var svagare eller mer varierande. Skillnader i hur begreppet mäts och förstås i studierna försvårar jämförelser och begränsar generaliserbarheten. Detta understryker vikten av kontextkänsliga och anpassningsbara arbetssätt, beroende på det sammanhang man befinner sig i, då komponenter som informell social kontroll kan ha olika betydelse beroende på institutionella och kulturella förhållanden.

Nyckelord: kollektiv förmåga, brott, socialt arbete, kriminologi

Innehållsförteckning

Inledning **1**

Syfte och frågeställningar **3**

Bakgrund **3**
Den teoretiska utvecklingen av kollektiv förmåga **3**
Tidigare forskning i USA 5
Insatser för att öka kollektiv förmåga i Sverige **6**
Brott och kriminalitet **8**
Våldsbrott 9
Kollektiv effektivitet, kriminalitet och socialt arbete **9**
Problemformulering **10**

Metod **11**
Val av forskningsmetodologi och design **11**
Inklusions- och exklusionskriterier **12**
Validitet och generaliserbarhet **13**
Datainsamling **14**
Val av analysmetod **17**
Från data till teman 19
Forskningsetiska överväganden **20**

Resultat **21**

Tematisk analys **25**
Tema 1. Brottstyper och metoders påverkan på samband **26**
Kollektiv förmåga och våldsbrott: 26
Olika typer av brott med svagt eller obefintligt samband 28
Metodologiska val och deras inverkan på forskningsresultat 29
Tema 2. Sociala och strukturella faktorer **31**
Socioekonomisk utsatthet och ojämlikhet: 31
Etnisk heterogenitet och bostadsrörlighet: 33
Tema 3. Geografiska, kulturella och politiska variationer **35**
Teorins kulturella begränsningar: 37

Diskussion **38**
Resultatdiskussion **38**
Metoddiskussion **43**
Bidrag till forskningsområdet **45**
Koppling till socialt arbete **46**

Slutsats **48**

Litteraturförteckning **50**

Inledning

I april 2024 skakades Sverige av en tragisk händelse där en pappa sköts ihjäl i Skärholmen framför ögonen på sin tolvårige son. Mikael, 39 år, ska ha varit på väg till simhallen med sin son, när han enligt uppgifter konfronterade ett ungdomsgäng för att sätta stopp för deras störande beteende i en gångtunnel. Händelsen slutade tragiskt med att han sköts till döds inför ögonen på sin son (Jönsson et al., 2024). Mordet är inte bara en tragedi för familjen utan också för det svenska samhället. Skjutningen har väckt oro i samhället och kriminologen Felipe Estrada Dörner varnar om en våg av rädsla som kan påverka hur vuxna kan agera på ordningsstörningar framöver (Theander et al., 2024). När rädslan hindrar människor från att agera mot otrygghet riskerar det kollektiva ansvaret att försvagas.

Händelsen i Skärholmen väcker hos oss författare frågor om ett kollektivt ansvar att agera i ett Sverige där den grova brottsligheten ökat markant under de senare åren (Brottsförebyggande rådet [Brå], 2024a). Sverige beskrivs ofta som ett av världens mest individualistiska länder, där människor tenderar att sätta självständighet före kollektiva strukturer (Berggren & Trädgårdh, 2015). Enligt Folkhälsomyndigheten (2025) består nära hälften av alla hushåll av en person och en femtedel av svenska vuxna känner sig ensamma. Ensamhet har ett tydligt samband mellan psykisk och fysisk ohälsa och är förknippat med en ökad dödlighet (Folkhälsomyndigheten, 2024).

Forskning pekar även på att bristande social gemenskap är en stark riskfaktor för ungdomars problematiska beteenden. Exempelvis listas social isolering och utsatthet som omgivningsfaktorer vilket tillsammans med andra riskfaktorer kan bidra till utvecklingen av antisocialt beteende hos unga (Brottsförebyggande rådet [Brå], 2008). Ensamhet och behovet av tillhörighet kan få människor att söka sig till olika typer av grupper, i bästa fall föreningar eller nätverk, i värsta fall kriminella konstellationer (Barnombudsmannen, 2025). Samtidigt lever vi i ett samhälle där status och ekonomisk framgång har blivit centrala markörer för värde och tillhörighet. För unga kan på så sätt kriminalitet uppfattas som en snabb och effektiv väg till pengar, status och respekt (Brå, 2023).

Den ökande individualiseringen och ensamheten i Sverige kan också förstås genom den svenska statsindividualismen, ett begrepp som Berggren och Trädgårdh (2015)

använder för att beskriva Sveriges unika välfärdsmodell. Enligt författarna har den svenska staten, till skillnad från många andra länder, byggt ett system där individen förväntas vara självständig och oberoende. Välfärdsstaten erbjuder omfattande stöd vilket kan innebära att de sociala banden mellan medborgare blir svagare när stödet kommer från staten och inte kollektivet. I Sverige förväntas varje individ ta ansvar för sitt eget liv, vilket kan skapa en känsla av isolering när de sociala nätverken inte är lika starka som i mer kollektivistiska samhällen. Berggren och Trädgårdh (2015) menar att denna individualistiska kultur leder till att vi blir mer sårbara och mindre benägna att agera gemensamt när det gäller att förebygga och hantera brott.

Hur kan vi förstå sociala band och ett kollektivt agerande i relation till brottslighet? Kan komponenter som tillit, gemenskap och viljan att agera för det gemensammas bästa vara avgörande för hur benäget ett område är att drabbas av brott? Dessa frågor stod i centrum när Sampson et al. (1997) utvecklade teorin om collective efficacy*,* eller kollektiv förmåga. Genom sina fältstudier i Chicago visade Sampson och hans kollegor att områden med hög kollektiv förmåga har lägre brottslighet även om de var socioekonomiskt utsatta. Det handlar om att skapa en gemenskap där människor inte bara känner ansvar för sig själva utan också för sina grannar. Forskning från Brå (2024b) har också visat att organiserad grannsamverkan, där boende aktivt samarbetar för att skapa trygghet i sitt område, kan minska brottsligheten med upp till 25%. Detta visar på vikten av sociala band och ömsesidigt stöd för att förebygga brott och främja säkerheten i samhället.

Teorin av Sampson et al. (1997) om kollektiv förmåga har haft stort genomslag i internationell kriminologisk forskning, främst i USA. Trots detta är det fortfarande begränsat med studier som fokuserar på hur modellen fungerar i olika kulturella och samhällsstrukturerade kontexter, som svenska och europeiska förhållanden. Teorins grundare menar på att genom en bättre förståelse för sociala mekanismer, som kollektiv förmåga, bidrar till att förklara varför vissa områden drabbas hårdare av brott än andra samt hur lokalsamhällets egen kapacitet att motverka brott kan stärkas.

Genom att undersöka hur sambandet mellan kollektiv förmåga och brottslighet har framträtt i europeiska städer vill vi bidra till en fördjupad förståelse av teorins möjligheter och begränsningar i andra samhällskontexter än den amerikanska. Denna översiktsstudie har ett utforskande tillvägagångssätt, vilket innebär att syftet inte är att

bekräfta en förutbestämd hypotes, utan att generera nya insikter genom en öppen och analytisk granskning (Rienecker & Jørgensen, 2018). Med hjälp av tematisk och kritisk analys belyser vi hur kollektiv förmåga har tolkats och tillämpats i europeisk forskning om brottslighet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna litteraturöversikt är att, med utgångspunkt i tidigare forskning, undersöka hur teorin om kollektiv förmåga har använts och förståtts i relation till brottslighet inom en europeisk kontext. Genom att analysera och sammanställa resultat från relevanta vetenskapliga studier är målet att identifiera vilka samband som framträder mellan kollektiv förmåga och olika typer av brott, samt att belysa eventuella skillnader i hur teorin tillämpas i olika europeiska sammanhang. Genom detta förväntas arbetet bidra med en fördjupad förståelse för kollektiv förmåga som begrepp och dess relevans för brottsförebyggande arbete.

Frågeställningar:

- Vilka samband mellan kollektiv förmåga och brottslighet framkommer i europeiska forskningssammanhang?
- Vilka eventuella skillnader finns mellan inkluderade studier?

Bakgrund

I bakgrunden kommer flera områden beröras som teorins framkomst och dess forskning i USA, insatser i Sverige, övergripande om kriminalitet i Sverige och relevans för socialt arbete. Sist kommer problemformuleringen presenteras.

Den teoretiska utvecklingen av kollektiv förmåga

Begreppet collective efficacy härstammar från flera teoretiska perspektiv inom samhällsvetenskaplig forskning. Ett av de tidigare verken som influerat teorin är Shaw och McKays (1942) teori om social desorganisation. De menade att faktorer som socioekonomisk utsatthet, etnisk heterogenitet och hög bostadsomsättning bidrar till att försvaga sociala band mellan grannar, vilket i sin tur leder till minskad förmåga att upprätthålla gemensamma normer och kontrollera avvikande beteenden. Social

desorganisation sågs därmed som ett uttryck för ett kollektivt tillstånd där informell social kontroll är försvagad.

En annan central teoretisk byggsten är Albert Banduras (1977) teori om self-efficacy, som beskriver hur individens uppfattning om sin egen förmåga påverkar prestation i form av motivation, handling och uthållighet i olika situationer. Bandura visade att denna självtillit spelar en avgörande roll för hur individer handlar, särskilt i utmanande eller stressande situationer. Sampson et al. (1997) översatte detta till en kollektiv nivå genom att introducera collective efficacy, vilket innebär gruppens gemensamma tro på sin förmåga att uppnå kollektiva mål, särskilt vad gäller att upprätthålla trygghet och social ordning i det egna bostadsområdet.

Collective efficacy är även nära besläktat med socialt kapital, särskilt som det formulerats av forskare som Robert Putnam (2000). Han menar på att de nätverk av relationer, normer och tillit underlättar samarbete och samordning för ömsesidig nytta. Ett samhälle med ett starkt socialt kapital kännetecknas av täta sociala band, en hög grad av ömsesidig tillit och en vilja att arbeta tillsammans för att uppnå gemensamma mål.

Teorin som vi idag kallar collective efficacy eller kollektiv förmåga på svenska introducerades 1997 av Sampson et al. (1997) och begreppet definieras som den gemensamma tilltron i ett grannskap till att dess invånare kan agera gemensamt för att uppnå kollektiva mål. Studien undersökte sambandet mellan kollektiv förmåga och brottslighet i urbana grannskap, och hur den sociala sammanhållningen bland invånarna påverkade deras förmåga att samarbeta och agera för att förbättra sin omgivning. Studien introducerade ett nytt sätt att förstå hur samhällens sociala struktur och samarbete kan påverka brottslighet och andra samhällsproblem. Till skillnad från tidigare teorier som betonade existensen av sociala band, fokuserar teorin om kollektiv förmåga på kvaliteten i dessa band samt invånarnas gemensamma vilja och förväntningar att upprätthålla informell social kontroll. Enligt deras teori kan variationen i brottslighet mellan olika grannskap förklaras av två huvudfaktorer, social sammanhållning och informell social kontroll. Social sammanhållning beskriver de sociala band som finns mellan invånare, deras ömsesidiga tillit och vilja att samarbeta för ett gemensamt bästa. Medan informell social kontroll handlar om förmågan hos invånarna att själva reglera och hantera beteenden som hotar den sociala ordningen utan

hjälp av externa myndigheter som polisen. Ett exempel på detta kan vara hur villiga personer är att säga till ungdomar som skolkar eller på annat sätt bryter normer och eller regler i sitt grannskap.

Tidigare forskning i USA

Forskning om kollektiv förmåga har framför allt genomförts i USA, där den har blivit kopplad till en rad utfall. Den starkaste kopplingen har varit till våldsbrott, där har flera studier visat att kollektiv förmåga är starkt kopplat till lägre nivåer av våldsbrott (Burchfield & Silver, 2013; Foster et al., 2010; Morenoff et al., 2001; Sampson et al., 1997). Raudenbush och Sampson (1999) visade också att kollektiv förmåga kan minska brottslighet oberoende av grannskapets socioekonomiska status, vilket förstärker antagandet om dess skyddande effekt även i socioekonomiskt utsatta områden.

Utöver våldsbrott har kollektiv förmåga också kopplats till andra brottstyper, såsom egendomsbrott och skadegörelse. Gibson et al. (2002) visade att grannskap med hög kollektiv förmåga hade lägre nivåer av både våldsbrott och egendomsbrott, vilket tyder på att stark social sammanhållning och informell kontroll kan fungera brottsförebyggande i ett bredare perspektiv. Swatt et al. (2013) fann liknande samband, där områden med hög kollektiv förmåga generellt upplevde mindre brottslighet. Foster et al. (2010) visade dessutom att kollektiv förmåga var kopplat till minskad förekomst av skadegörelse, vilket stärker bilden av att kollektiv förmåga spelar en viktig roll för att upprätthålla social ordning och minskad brottslighet utöver våldsbrott. Utöver denna forskning har Browning et al. (2014) visat att kollektiv förmåga även har en skyddande effekt mot de psykologiska konsekvenserna av våldsexponering bland ungdomar, vilket tyder på att den sociala miljön inte bara påverkar brottsnivåer utan också individers välbefinnande.

Teorin har inte undgått kritik, Hipp och Wickes (2017) problematiserar grundtanken av relationen mellan kollektiv förmåga och kriminalitet genom att belysa vikten av att se kollektiv förmåga som en dynamisk process snarare än en statisk egenskap. De visar på att invånarnas uppfattningar om kollektiv förmåga förändras över tid baserat på upplevda nivåer av brott och oordning i bostadsområdet. Detta innebär att hög brottslighet kan leda till en minskad uppfattning om kollektiv förmåga vid ett annat mättillfälle och pekar på en cirkulär verkan snarare än en enkel orsak-verkan-relation.

Insatser för att öka kollektiv förmåga i Sverige

Forskningen kring hur kollektiv förmåga konkret kan stärkas i Sverige är fortfarande begränsad men det finns lokala exempel och erfarenheter som ger inblickar i möjliga vägar framåt. Dessa exempel rör sig ofta mellan två kategorier där några insatser kommit från externa aktörer medan andra växt fram ur de boendes eget engagemang. I praktiken kan dock gränsen mellan dessa vara flytande (Gerell et al., 2018).

Ett vanligt exempel på insatser med extern startpunkt är trygghetsvandringar där boende tillsammans med representanter från olika samhällsaktörer identifierar otrygga platser i bostadsområdet (Gerell et al., 2018). Denna typ av vandring har visat sig kunna bidra till både nätverksskapande och ökad medvetenhet om gemensamma normer. Ett annat exempel är grannsamverkan, där boende organiserar sig för att motverka brott tillsammans med exempelvis polis och försäkringsbolag. Även om resultaten varierar beroende på lokala förutsättningar, finns det studier som pekar på minskad brottslighet och ökad trygghet i områdena där sådana samverkansformer etablerats. Ytterligare ett initiativ med potential är de så kallade ”Homepartys” i Malmö där kvinnor i området bjuder in både vänner och myndighetsrepresentanter för att samtala om trygghet och boendemiljö. Detta har inte bara öppnat upp för nya sociala nätverk utan också bidragit till ökad tillit till myndigheter och stärkt kvinnors roll i det lokala förändringsarbetet (Gerell et al., 2018).

Ett långsiktigt preventions- och utvecklingsarbete som tydligt bygger på samverkan mellan olika aktörer i närområdet är modellen Communities That Care (CTC), som sedan 2018 används i delar av Malmö stad och erbjuds av Socialstyrelsen (Socialstyrelsen 2021). CTC syftar till att mobilisera lokalsamhället i ett gemensamt arbete för att främja trygghet och förebygga ohälsa och kriminalitet bland barn och unga. I praktiken innebär detta att skolor, vård, socialtjänst, polis, civilsamhälle och andra lokala aktörer tillsammans arbetar för att skapa goda uppväxtvillkor genom att minska riskfaktorer och öka skyddsfaktorer kring individen (Socialstyrelsen 2021). Det finns flera kopplingar mellan CTC och kollektiv förmåga, både i teori och praktik. Genom att främja gemensamt ansvarstagande och öka tilliten mellan invånare och samhällsinstitutioner stärker modellen social sammanhållning och förutsättningarna för kollektiv handlingskraft. Forskning pekar på att områden där CTC implementerats ofta uppvisar ökad samverkan, förbättrad lokal tillit och i vissa fall även minskad

brottslighet. Resultat som går hand i hand med det teorin kollektiv förmåga försöker förklara. En svensk studie av Kim et al. (2015) visar att implementeringen av CTC i Malmö har bidragit till ökad tillit och förbättrad samverkan mellan olika samhällsaktörer. Studien bygger på intervjuer med deltagare i insatsen och identifierar att tillit skapas genom uppfattningar om aktörers färdigheter, välvilja och integritet. Även om insatsen ligger nära kollektiv förmåga i sin betoning på lokal samverkan, skiljer den sig genom att aktivt involvera myndigheter och institutioner. Till skillnad från grannskapets initiativ bygger CTC på ett strukturerat samarbete mellan boende och samhällsaktörer som skola, socialtjänst och polis. Detta stärker både informell och formell social kontroll vilket kan förstärka normskapande och gemensamt ansvar, men samtidigt riskerar att förskjuta initiativkraften från de boende själva till professionella aktörer.

Även fastighetsförvaltare har en central roll i vissa satsningar. I Gävle har man till exempel arbetat med dialogmodeller där boende får vara med och påverka upprustningen av sina områden (Gerell et al., 2018). Självförvaltning, som praktiseras i delar av Malmö, är ett annat exempel där boende ansvarar för skötsel av gemensamma ytor. På gårdar där många engagerar sig har man sett minskad skadegörelse och högre grad av samarbete. Här spelar dock lokala eldsjälar en avgörande roll och insatsen har lyckats bäst där sådant engagemang funnits. Det finns även initiativ där fastighetsägare själva organiserar sig, som fallet med Fastighetsägare Sofielund i Malmö. Inspirerat av internationella modeller arbetar de tillsammans för att skapa tryggare och mer attraktiva stadsmiljöer vilket på sikt kan bidra till att stärka även de boendes kollektiva handlingskraft (Gerell et al., 2018).

Slutligen lyfte Gerell et al. (2018) exempel där de boende själva tagit initiativ på förändring. I Lindängen i Malmö har nätverket Gatukraft växt fram ur en vilja att förändra bilden av området och bryta social isolering genom gatufester och workshops. Ett annat exempel Gerell et al. (2018) lyfter är från norra Sverige där de boende gick samman för att stoppa nedläggningen av en vårdcentral och när de misslyckades gick de samman för att ersätta vårdcentralen. Detta var något som krävde stark lokal organisering, en tydlig problembild och även tillit mellan invånarna.

Gemensamt för samtliga av dessa exempel är vikten av lokalt engagemang, ofta i form av eldsjälar. Samtidigt behövs ett stöd från samhällets institutioner för att skapa

långsiktigt hållbara lösningar. Många av dessa insatser är dock inte systematiskt utvärderade vilket gör det svårt att dra säkra slutsatser om deras effekt på kollektiv förmåga (Gerell et al., 2018). Detta är ett område där mer forskning och uppföljning skulle vara värdefullt enligt Gerell och hans kollegor.

Brott och kriminalitet

Brott är ett fenomen som förändras över tid och varierar mellan olika samhällen. Vad som betraktas som ett brott i Sverige behöver inte nödvändigtvis vara det i ett annat land eftersom lagstiftning formas utifrån kulturella normer, samhälleliga värderingar och historiska kontexter. Inom ett och samma land förändras också lagarna i takt med samhällets utveckling och rådande ideal. I svensk lagstiftning, mer bestämt 1 kap. 1 § brottsbalken (SFS 1962:700) (BrB), definieras ett brott som en gärning som är straffbelagt enligt lag. I det svenska samhället finns en mängd med handlingar som enligt lag klassas som brott och därmed är straffbelagda. Trots detta begås sådana handlingar dagligen. Brott kan variera både till sin karaktär och till de bakomliggande motiven. Vissa brott är resultatet av noggrann planering och syftar till att uppnå ett specifikt mål medan andra sker mer impulsivt och uppstår i affekt, ofta som en reaktion på en upplevelse (Brå, 2009).

Den ökande trenden av våldsbrott i Sverige under de senaste åren understryker vikten av att studera kriminalitet och våldsbrott. Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) för 2024 anmäldes cirka 1,49 miljoner brott, vilket motsvarar en minskning med 1% jämfört med föregående år. I statistiken syns dock en ökning bland narkotikabrott och brott mot person, där ofredande och misshandel var de brottstyper som ökade mest. Det går även att utläsa att brott som stöld och skadegörelse minskar, där skuld- och tillgreppsbrott minskat kontinuerligt de senaste 10 åren (Brå, 2025).

De senaste åren har skjutvapenvåldet och gängkriminaliteten ökat markant i Sverige, med en knapp 30-procentig ökning av det grova våldet (Brå, 2024a). Statistik från 2022 visar att 391 skjutningar ägde rum, varav 63 med dödlig utgång (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2023). Jämförelser mellan 20 andra europeiska länder indikerar att Sverige har en av de högsta nivåerna av dödligt vapenvåld. Forskning pekar på att våldsutvecklingen främst är kopplad till narkotikarelaterade konflikter och kriminella nätverk men det råder fortfarande osäkerhet kring den organiserade

brottslighetens exakta roll i utvecklingen. Dessutom saknas officiell rapportering till UNODC gällande denna problematik, vilket för det svårt att få en fullständig internationell jämförelse (UNODC, 2023).

Våldsbrott

Våldsbrott är en bred kategori inom kriminalitet och innefattar handlingar där fysisk eller psykisk skada tillfogas en annan person. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO, 2002) kan interpersonellt våld delas in i två huvudsakliga underkategorier, familje- och partnervåld samt samhällsvåld.

Familje- och partnervåld syftar på våld som främst förekommer mellan familjemedlemmar eller i nära relationer och som oftast, men inte alltid, sker i hemmet. Exempel på detta är barnmisshandel, våld i nära relationer samt övergrepp mot äldre. Dessa former av våld är ofta förekommande och kan vara både fysiska, psykiska, sexuella eller ekonomiska till sin karaktär (WHO, 2002).

Samhällsvåldet avser våldshandlingar mellan individer som inte är släkt eller i nära relation och som i regel äger rum utanför hemmet. Denna kategori omfattar bland annat ungdomsvåld, sexuella övergrepp av okända gärningspersoner, slumpmässigt våld samt våld i institutionella miljöer så som skolor, arbetsplatser, fängelser eller äldreboenden (WHO, 2002).

Kollektiv effektivitet, kriminalitet och socialt arbete

Studier om kollektiv effektivitet bär på viktiga implikationer för socialt arbete och samhällsforskning i stort. Teorin berör delar som social sammanhållning, normer och värderingar, gemensamt handlande vilket är centrala frågor inom socialt arbete. Allt från hur lokalsamhällen organiserar sig, hur tillit skapas mellan människor, och hur resurser mobiliseras för att förebygga sociala problem. Meeuwisse et al. (2016) startar det inledande kapitlet med att definiera vad socialt arbete är, de skriver ut *Nationalencyklopedin*s definition på följande vis:

> organiserad verksamhet som med fokus på svaga samhällskategorier har till syfte att förhindra att samhällsförändringar och andra förhållanden får förtryckande eller på andra sätt problemskapande sociala eller psykosociala konsekvenser för grupper eller individer. Det sociala arbetet genomförs med

> analys och metodutveckling på tre nivåer, den strukturella nivån, grupp- och organisationsnivån samt individ- och familjenivån. (Meeuwisse et al., 2016, s. 32–33).

Definitionen beskrivs betona socialt arbetes förebyggande uppgift och verksamhetens olika nivåer. Meeuwisse et al. (2016) understryker att det finns problem med att definiera socialt arbete då socialt arbete kan knytas till användningssammanhang, samhällsfunktioner, idéströmningar eller att det kan ses som en produkt av historiska processer. Denna definition innefattar dock de centrala delarna inom svensk kontext och visar att socialt arbete ofta verkar på strukturell nivå genom insatser riktade till särskilt utsatta områden eller grupper. Där otrygghet och brottslighet kan vara både orsak och symptom på social utsatthet. I detta sammanhang blir förståelsen för vilka sociala mekanismer som stärker ett samhälles eller bostadsområdes resiliens mot brottslighet där kollektiv effektivitet och dess centrala komponenter kan vara betydelsefullt för samhällsforskning i stort. Genom att undersöka hur kollektiva resurser som social sammanhållning, informell social kontroll och tillit påverkar kriminalitet i lokalsamhällen, kan denna studie bidra med kunskap om hur sociala strukturer påverkar människors trygghet i sitt bostadsområde. Studien kan även utveckla kunskapen om teorin, identifiera kunskapsluckor och få en bild av hur den fungerar i andra kulturella kontexter och lokalsamhällen utanför USA.

Problemformulering

Trots ett växande intresse för kollektiv förmåga som förklaringsmodell inom desorganisationsteorier i samhälls- och kriminologisk forskning, är det mesta av forskningen relaterad till amerikanska kontexter. En större konsensus inom området för kollektiv förmåga har visat att social sammanhållning och en gemensam vilja att ingripa mot normbrytande beteenden kan ha en brottsförebyggande effekt och detta även i socialt utsatta områden (Burchfield & Silver, 2013; Foster et al., 2010; Morenoff et al., 2001; Sampson et al., 1997).

Mellan USA och Europa skiljer det sig mellan samhällsstrukturer, kulturella värderingar och välfärdssystem, vilket väcker frågor om hur teorin om kollektiv förmåga kan översättas till en europeisk kontext. I Sverige, som präglas av hög grad av individualisering, kan frågan ställas om denna teori, som bygger på sociala band, kan

bidra med ett nytt sätt att tackla den förhöjda grova brottsligheten. Det saknas idag en överblick över hur sambandet mellan kollektiv förmåga och brottslighet har undersökts och tolkats i europeisk forskning. Det är därför av intresse att i en översiktsstudie systematiskt granska hur teorin om kollektiv förmåga har använts inom europeiska forskningssammanhang och vilka resultat, mönster och variationer som identifierats i relation till brottslighet.

Metod

Detta metodavsnitt redogör för studiens vetenskapliga ansats och det tillvägagångssätt som använts för att besvara syftet och forskningsfrågorna. Studien bygger på en kvalitativ litteraturöversikt där fokus ligger på att tolka och systematisera tidigare forskning om sambandet mellan kollektiv effektivitet och kriminalitet i en europeisk kontext. Metodavsnittet beskriver val av forskningsdesign, inklusions- och exklusionskriterier, sökstrategi och databaser, urvalsprocess, samt analysmetod. Vidare behandlas frågor om validitet, generaliserbarhet och forskningsetiska överväganden för att säkerställa en transparent och trovärdig litteraturöversikt.

Val av forskningsmetodologi och design

Denna studie är en litteraturöversikt och har en kvalitativ metodansats där fokus ligger på att genom en tematisk analys tolka och analysera tidigare forskning. Datainsamlingen har genomförts på ett systematiskt sätt enligt förutbestämda kriterier för sökstrategi. Datainsamlingen är systematisk utförd och följer förutbestämda kriterier för sökstrategi, urval och inkludering av studier. Denna form av datainsamling är central för standardisering och transparens (Bryman, 2018). Samtliga studier som granskas är kvantitativa vilket bidrar till att resultatavsnittet presenterar statistiska samband från kvantitativa mått. Den huvudsakliga tyngdpunkten ligger dock i analysdelen, där en tematisk analys tillämpas för att på ett strukturerat sätt tolka den empiri som insamlats.

Enligt Hydén (2008) är den kvalitativa metoden särskilt lämpligt vid forskningsöversikter där syftet är att identifiera, systematisera och tolka tidigare kunskap inom ett avgränsat fält. Metoden bidrar till större flexibilitet i forskningsprocessen, vilket innebär att forskningsdesignen inte behöver vara fastställd på förhand utan kan justeras kontinuerligt utifrån den kunskap författare samlat på sig

under arbetets gång (Bryman, 2018). Enligt Hydén (2008) ska en sådan ansats inte bara handla om att sammanställa resultat, utan även om att kritiskt reflektera över vilka tolkningar och antaganden som styr forskningen inom området. Detta skapar utrymme för att både identifiera kunskapsluckor och diskutera generaliserbarheten av resultat i studierna.

Ett centralt argument för en kvalitativ metod är att forskningsläget kring sambandet mellan collective efficacy och kriminalitet i en europeisk kontext fortfarande är relativt begränsat. Till skillnad från den nordamerikanska forskningen, där konceptet utvecklats och testats i kvantitativa och kvalitativa studier, finns det i Europa färre empiriska studier. Detta gör det svårt att genomföra en kvantitativ metaanalys eller statistisk jämförelse (Hydén, 2008). Därför blir en tolkande och förklarande analys av de tillgängliga studierna ett mer lämpligt tillvägagångssätt.

Inklusions- och exklusionskriterier

Enligt Rienecker och Jørgensen (2018) är utvecklingen av inklusions- och exklusionskriterier ett viktigt steg, att noggrant överväga vilken typ av material som är relevant för forskningen. Kriterierna ska fungera som vägledning under datainsamlingsprocessen för att på ett systematiskt sätt kunna välja ut den litteratur som bäst stödjer syftet och forskningsfrågorna. I detta arbete redovisas kriterierna i form av en tabell nedan.

Inklusionskriterier	**Exklusionskriterier**
Studier som fokuserar på sambandet mellan kollektiv effektivitet och kriminalitet	Studier utanför Europa
Studier genomförda i Europa	Studier innan 1997 då teorin skapades
Artiklar publicerade på engelska eller svenska	Studier som rör våld i hemmet eller IPV (Intimate partner violence)
Peer-reviewed artiklar	Studier som inte fokuserar på kollektiv effektivitet eller kriminalitet
	Studier som fokuserar på normbrytande eller regelöverträdande beteenden som inte klassificeras som brott

Rienecker och Jørgensen (2018) skriver även om syftet med att överväga tidsramen för studierna, eftersom detta påverkar översiktens aktualitet och relevans. Genom att avgränsa sökningen till ett visst tidsspann kan fokus ligga på den samtida kunskapsutvecklingen inom forskningsfältet. I denna studie har dock ingen specifik tidsram valts, vilket motiveras av att forskningen kring kollektiv effektivitet i relation till kriminalitet inom en europeisk kontext är begränsad. Detta leder till ett alltför begränsat underlag, vilket hade kunnat försvåra möjligheten att genomföra en meningsfull och underbyggd analys av forskningsläget. Trots att ingen tidsram fastställdes i sökstrategin formulerades teorin kollektiv förmåga år 1997, vilket lett till att samtliga inkluderade studier publicerats under 2000-talet.

Validitet och generaliserbarhet

I kvalitativ forskning handlar det inte om mätprecision i statistisk mening, utan om trovärdighet, transparens och meningsfullhet i tolkningarna (Bryman, 2018). Denna studie eftersträvar validitet genom att noggrant redogöra för urval, datainsamling, inklusions- och exklusionskriterier samt den analytiska metoden som lett fram till tolkningar av forskningsläget. Genom att lyfta både likheter och skillnader mellan tidigare studiers resultat och slutsatser samt kritiskt granska vilka antaganden som dessa bygger på kan tillförlitligheten i analysen stärkas.

Hydén (2008) uppger att validitet i ett evidensbaserat socialt arbete bör ses som ett frågebaserat och tolkande förhållningssätt, där forskningen ska bidra till att problematisera och fördjupa förståelsen av ett område snarare än att enbart sammanställa evidens. Hydén lyfter även att problem som ofta leder till både låg validitet och reliabilitet i svenska kunskapsöversikter inom socialt arbete har att göra med att en majoritet av studier härstammar från amerikanska eller brittiska sociala metoder. Det är enligt Hydén inte klart att social- och eller kulturell kontext är liknande mellan länderna och behöver därmed inte vara relevant för det svenska sociala arbetet. Genom att utesluta en större mängd forskning från USA kan vi med denna studie komma närmre den svenska kontexten även om en kritisk diskussion bör fokusera på generaliserbarheten även för europeiska studier. Hydén (2008) menar att sådan

generaliserbarhet kan uppstå när forskningen bidrar till reflektion över praktik och kontext, snarare än genom statistisk representativitet.

Datainsamling

För att samla in relevant forskning kring sambandet mellan kollektiv effektivitet och kriminalitet i ett europeiskt sammanhang utfördes en strukturerad sökstrategi. Sökningen har utgått från tre huvudteman: kollektiv effektivitet, brottslighet samt geografiskt fokus på Europa och de nordiska länderna. Dessa sökningar utfördes i tre olika databaser där valet av databaser baserades på rekommendationer från en bibliotekarie som även hjälpt till att granska sökstrategi och söksträngen. De databaserna som använts vid sökningen var sociological abstract, swepub och Scopus. Under förberedelser för datainsamlingen utfördes även sökningar i andra databaser och flera olika termer och länder för att undersöka vilka kombinationer som genererade relevanta träffar. Enligt Bryman (2018) är detta en viktig förberedelsefas för att få en övergripande bild av forskningsläget och förstå vilka begrepp och teorier som används inom området. Denna sökprocess användes för att utforska fältet, där synonymer och olika stavningsvarianter för både begrepp och geografiska områden testades. Exempelvis prövades "social cohesion" och “informal social control” som möjliga kompletterande söktermer för kollektiv effektivitet, och jämförelser gjordes mellan bredare geografiska termer som "Europe", detta för att vara säkra på att inkludera så många relevanta studier som möjligt inom de tre valda huvudteman.

Det första temat, kollektiv effektivitet, operationaliserades genom söktermen noft("collective-efficacy" OR "Collective efficacy") på både scopus och sociological abstract. Sökningen med komponenter till kollektiv förmåga likt “social cohesion” och “informal social control” gav flera hundra träffar samt visade studier som enbart har en av flera komponenter relevanta för teorin. Dessutom är teorins namn väl etablerat och använt i forskning, därför bedömdes det att avgränsa detta block till teorins namn. Detta sökblock användes med sökfunktionerna noft och TITLE-ABS-KEY, där noft (Anywhere except full text) söker i fält som titel, abstract, nyckelord och ämnesord men exkluderar fulltexten, medan TITLE-ABS-KEY i Scopus specifikt avgränsar sökningen till just titel, abstract och nyckelord. Båda metoder valdes för att säkerställa träffar med hög relevans utan att inkludera irrelevanta resultat från hela fulltexten.

Det andra temat, brottslighet och våld, inkluderade en bredd av termer relaterade till kriminalitet, såsom noft(Crime* OR Violen* OR crimina* OR ("gang related") OR murder* OR assault* OR ("violent crime" OR "violent crimes") OR narcotic* OR drug*). Denna del av sökningen syftar till att fånga upp både generell och specifik brottslighet, inklusive gängrelaterat våld, narkotikabrott och våldsbrott. Att inkludera söktermer för specifika typer av brottslighet gör det möjligt att identifiera studier som berör de brottsfenomen som är särskilt aktuella i det svenska samhället. Även här användes sökfunktionen noft i sociological abstract och “TITLE-ABS-KEY" i scopus.

Det tredje temat fokuserade på geografisk avgränsning till Europa, särskilt Skandinavien och Norden, för att identifiera forskning med regional relevans. Här användes söktermen noft(swed* OR norw* OR denmark OR danish OR finland OR finnish OR iceland* OR scandinavia* OR nordic OR europ* OR german* OR netherlan* OR france OR austria* OR schweiz OR belgium OR slovenia OR "England" OR britain OR british OR belgian OR swiss OR french OR "United Kingdom" OR spain OR greece OR bulgaria OR italy OR wales OR croatia OR serbia OR lithuania OR estonia OR poland OR romania OR czechia OR austria OR hungary OR latvia). Innan den slutgiltiga versionen utformades undersöktes vilka länder som kunde vara relevanta att ha med i sökningen både utifrån närhet till Sverige, landets storlek och vart en större mängd empiri inom forskningsområdet fanns.

Den tredje databasen, swepub, är en svensk databas och sökningen blev därmed något annorlunda. Utöver de engelska söktermerna som användes i de andra databaserna, inkluderades även svenska motsvarigheter som "kollektiv handlingsförmåga" och "kollektiv förmåga" för att fånga upp relevant forskning publicerad på svenska. Liknande anpassningar utfördes även i de andra sökblocken.

Tabell 1. Sökmall

Sökord	**Databas**	**Antal träffar**	**Antal använda artiklar**
(noft("collective-efficacy" OR "Collective efficacy") AND noft(Crime* OR Violen* OR crimina* OR ("gang related") OR murder* OR assault* OR ("violent crime" OR "violent crimes") OR narcotic* OR drug*) AND noft(swed* OR norw* OR denmark OR danish OR	Sociological Abstract	72	5

finland OR finnish OR iceland* OR scandinavia* OR nordic OR europ* OR german* OR netherlan* OR France OR austria* OR schweiz OR belgium OR Slovenia OR "England" OR britain OR British OR Belgian OR Swiss OR French OR "United Kingdom" OR Spain OR Greece OR Bulgaria OR Italy OR Wales OR Croatia OR Serbia OR Lithuania OR Estonia OR Poland OR Romania OR Czechia OR Austria OR Hungary OR Latvia))			
TITLE-ABS-KEY ("collective-efficacy" OR "Collective efficacy") AND TITLE-ABS-KEY (crime* OR violen* OR crimina* OR ("gang related") OR murder* OR assault* OR ("violent crime" OR "violent crimes") OR narcotic* OR drug*) AND TITLE-ABS-KEY (swed* OR norw* OR denmark OR danish OR finland OR finnish OR iceland* OR scandinavia* OR nordic OR europ* OR german* OR netherlan* OR france OR austria* OR schweiz OR belgium OR slovenia OR "England" OR britain OR british OR belgian OR swiss OR french OR "United Kingdom" OR spain OR greece OR bulgaria OR italy OR wales OR croatia OR serbia OR lithuania OR estonia OR poland OR romania OR czechia OR austria OR hungary OR Latvia)	Scopus	37	1
("collective-efficacy" OR "Collective efficacy" OR "kollektiv handlingsförmåga" OR "kollektiv förmåga") AND (Crime* OR Violen* OR crimina* OR "gang related*" OR murder* OR assault* OR "violent crime*" OR “organized crime*” OR Våld* OR Brott* OR Skjut* OR gäng* OR “organiserad brott*” OR narcotic OR drug OR narkotika OR droger)	Swepub	14	1

Sökningar från de tre utvalda databaserna gav sammanlagt 123 resultat, detta efter att ha sorterat ut artiklar, genom sökfunktion, som inte är peer-reviewed granskade eller publicerade i tidskrifter. Båda studenterna i detta examensarbete granskade rubrik och abstrakt i samtliga artiklar som en del av urvalsprocessen. Att flera personer oberoende granskar materialet minskar risken för subjektiva bedömningar och stärker tillförlitligheten i urvalet (Bryman, 2018). Efter att artiklar med irrelevanta titlar, abstract eller som inte bedömdes uppfylla urvalskriterierna exkluderats bort, återstod 19 artiklar. Under fulltextgranskningen av de 19 artiklar tillkom det två artiklar

plockade från referenser i relevanta artiklar för att komplettera urvalet och säkerställa att inga centrala studier utelämnats. Slutligen granskades 21 artiklar i fulltext. Här sorterades studier bort som grupperade brottslighet med normbrytande beteende, exempelvis rökning och alkoholkonsumtion bland ungdomar. Även studier som undersökte kollektiv förmåga men som begränsat sig till skolområden, ungdomar och mobbning. Det fanns även de artiklar som inte separerade kollektiv förmåga från exempelvis socialt kapital och där resultatet var en blandning av de båda, liknande men något skilda, begreppen. I fulltextgranskningen hade även studier från Australien och USA kommit med trots en grundlig granskning av abstract där de flesta studier från andra kontinenter sorterats bort. Efter denna fulltextgranskning valdes åtta artiklar ut för den slutgiltiga analysen.

Figur 1. Översikt av urvalsprocessen

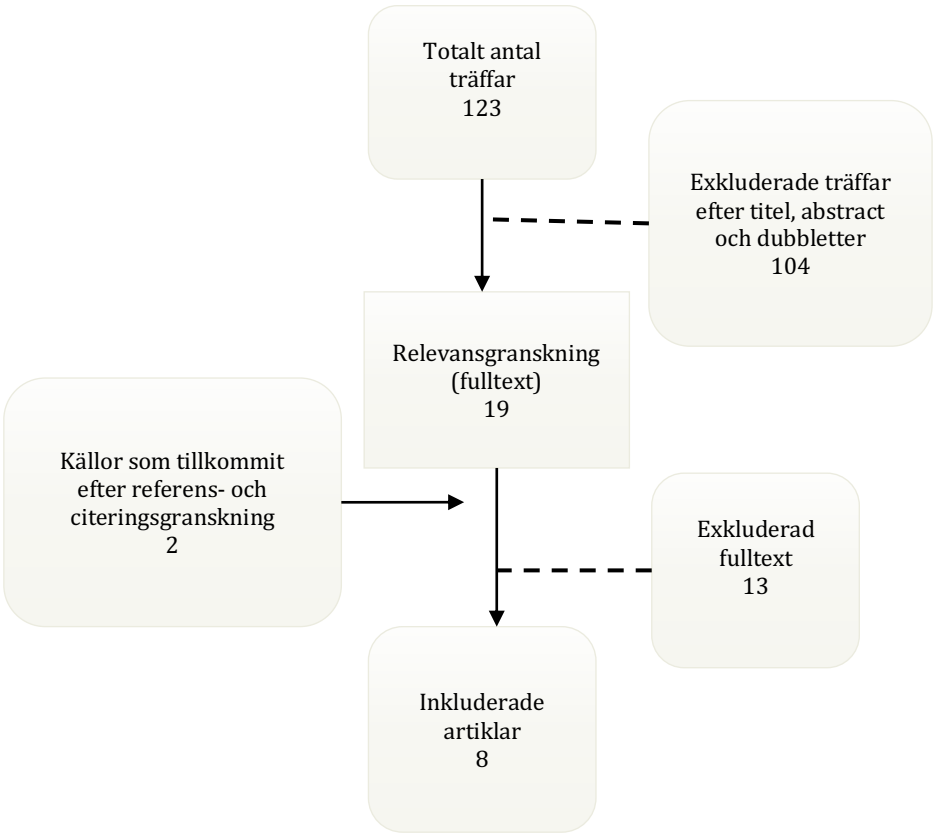

Val av analysmetod

För att på ett systematiskt sätt kunna tolka och sammanfatta de inkluderade artiklarna har en tematisk analys tillämpats. En tematisk analys är en kvalitativ forskningsmetod som används för att identifiera, analysera och hitta mönster eller teman inom ett

datamaterial. Enligt Braun och Clarke (2006) innebär tematisk analys att forskaren systematiskt identifierar och organiserar återkommande teman, och inte bara beskriver dessa, utan också tolkar och förklarar dem i relation till det forskningsämne som undersöks. Tematisk analys är en metod som kan tillämpas på både stora och små datamängder och lämpar sig till att identifiera meningsbärande mönster och tolka dessa i relation till ett bredare sammanhang. Tematisk analys kräver inte samma detaljerade tekniska och teoretiska kunskaper som andra mer strukturerade analysmetoder, som grounded theory eller diskursanalys. Detta gör tematisk analys till en tillgänglig metod för forskare som är nya inom kvalitativ forskning, eller för de som vill använda en metod som är mer flexibel och anpassningsbar till olika forskningsfrågor och datamaterial (Braun & Clarke, 2006).

En viktig aspekt av tematisk analys, enligt Braun och Clarke (2006), är att det inte finns en strikt uppsättning regler eller tekniska krav för hur metoden ska genomföras. Denna brist på en enhetlig metod gör tematisk analys både till en kraftfull och flexibel metod, men den innebär också att forskaren måste vara medveten om och explicit redogöra för sina egna teoretiska positioner. Forskaren spelar en aktiv roll i att identifiera och tolka teman, och det är därför viktigt att vara transparent om de beslut som fattas under analysens gång. Braun och Clarke (2006) poängterar att tematisk analys inte handlar om att passivt upptäcka teman som finns "inbäddade" i datan, utan snarare om en aktiv process där forskaren skapar länkar och mening utifrån den information som finns i datamaterialet.

En ytterligare styrka med tematisk analys är att den inte är bunden till ett specifikt teoretiskt ramverk (Braun & Clarke, 2006). Detta innebär att den kan användas inom olika teorier, exempelvis fenomenologi eller socialkonstruktivism, och anpassas för att passa det specifika syftet och de forskningsfrågor som studeras. I praktiken kan tematisk analys genomföras med hjälp av både deduktiva och induktiva tillvägagångssätt. Ett deduktivt tillvägagångssätt innebär att forskaren har en förhandsidé om vilka teman som kan finnas i datamaterialet och söker efter dessa. Ett induktivt tillvägagångssätt innebär att forskaren låter data styra processen och identifierar teman utan förutfattade meningar (Braun & Clarke, 2006).

Från data till teman

Braun och Clarke (2006) menar att tematisk analys bör vara den första kvalitativa analysmetod som en forskare introduceras till. Detta eftersom den ger grundläggande färdigheter och en av de stora fördelarna är att den är flexibel. Analysmetoden beskrivs som teoretiskt neutral och kan därmed användas inom flera olika forskningsområden vilket gör den till ett användbart verktyg för att få både rika och komplexa förståelser av data. Studien kommer följa Brauns och Clarkes beskrivning över hur en tematisk analys bör genomföras samt Hydéns (2008) verk för att säkerställa en systematisk och nyanserad tolkning av data. Hydén betonar vikten av att förstå den kontext vars data samlats in på, vilket gör att analysen inte bara fokuserar på mönster och teman, utan också tar hänsyn till de sociala och kulturella sammanhang som kan påverka tolkningen. Braun och Clarke (2006) bidrar också med en "step by step" guide för att systematiskt koda, tematisera, analysera och framföra de fynd och intressanta mönster som uppstår ur empirin.

Utifrån Braun och Clarke (2006) step by step-guide har vi tillämpat en tematisk analysmetod i sex steg, anpassad för att identifiera meningsbärande mönster för att besvara både vårt syfte och frågeställningar. I det första steget genomfördes en grundlig genomläsning av de utvalda studierna för att bekanta oss och få en djupare förståelse för materialet. I det andra steget kodade vi data systematiskt genom att lyfta fram återkommande begrepp, teman och samband som verkade centrala för forskningsfrågorna. Ett exempel på detta är begrepp som heterogenitet eller teman som olika typer av brottslighet. Under de första stegen av analysen rörde sig processen fram och tillbaka mellan steg ett och två, då en grundlig genomläsning av materialet kontinuerligt åtföljdes av kodning av data för att inte missa ett tema eller begrepp som kan återfinnas i fler av studierna. De initiala koder skapades utifrån både ett induktivt och deduktivt förhållningssätt då vi var öppna för oväntade mönster i materialet samtidigt som analysen vägleddes av vårt syfte och frågeställning.

I det tredje steget organiserades de ursprungliga koderna i preliminära teman. Dessa teman sammanfattade och grupperade koder som visade på gemensamma betydelser, mönster eller samband. I det fjärde steget ska man enligt Braun och Clarke (2006) genomföra en noggrant kritisk granskning och revidering av dessa preliminära teman. Detta utfördes för att jämföra och validera dem mot de ursprungliga koderna samt för

att säkerställa deras relevans i relation till forskningssyftet. Förutom att genomföra en granskning av de preliminära teman enligt Braun och Clarke (2006), inkluderades också Hydéns (2008) synsätt på kritisk granskning, vilket innebär att vi tog hänsyn till de sociala och kulturella kontexterna i materialet. Detta för att säkerställa att de preliminära teman inte bara var teoretiskt koherenta, utan också att de reflekterade de bakomliggande sociala och kulturella faktorer som kan påverka tolkningen av data. I det femte steget definierade och namngavs de slutgiltiga teman, vilket innebär att tydliggöra varje temas kärna och hur det relaterade till studiens övergripande forskningssyfte. Slutligen, i det sjätte steget, sammanställde vi resultatet i en tematiskt strukturerad analys där varje tema presenterades med stöd av konkreta exempel från studierna, för att förankra tolkningen i empirin.

Forskningsetiska överväganden

Då denna studie är en litteraturöversikt baserad på redan publicerade vetenskapliga artiklar, har inga personuppgifter samlats in och ingen direkt kontakt med forskningsdeltagare har förekommit. Därmed är behovet av formellt etikgodkännande inte aktuellt (Vetenskapsrådet, 2024). Trots detta är det viktigt att förhålla sig till forskningsetiska principer gällande noggrannhet, öppenhet och respekt för tidigare forskning.

Vid urvalet av studier har inklusions- och exklusionskriterier formulerats i förväg, vilket enligt Rienecker och Jørgensen (2018) är centralt för att säkerställa en systematisk och rättvis urvalsprocess. Detta är för att minska risken för godtyckliga eller subjektiva tolkningar av vad som är relevant forskning. Därmed främjas litteraturöversiktens trovärdighet, transparens samt validitet.

Enligt Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer ska forskning bedrivas med integritet, vilket innebär att källor ska återges korrekt, att plagiering ska undvikas och att tidigare forskares resultat ska representeras rättvist och inte användas selektivt. Denna studie strävar efter att följa dessa riktlinjer genom att återge tidigare forskning på ett transparent sätt, där tidigare forskares tolkningar tydligt särskiljs från studiens egna analyser och slutsatser. Detta följer även Hydéns (2008) metodologiska uppmaning om att inte enbart sammanställa utan också kritiskt granska de teoretiska antaganden som formar forskningsfältet.

Resultat

Denna resultatdel baseras på ett urval av åtta vetenskapliga studier som analyserar sambandet mellan kollektiv förmåga och brottslighet i olika geografiska och sociala kontexter. Samtliga studier inkluderades efter en systematisk urvalsprocess, där relevans för forskningsfrågan och tydligt fokus på kollektiv förmåga i relation till brott utgjorde centrala inklusionskriterier. Samtliga studier är kvantitativa till sin design och sträcker sig över publiceringsperioden 2008 till 2022. Geografiskt omfattar urvalet europeiska storstads- och urbana områden, med särskilt fokus på Sverige (Malmö, Stockholm), men inkluderar även fall från Nederländerna, Finland och England. De inkluderade studierna varierar i vilken typ av brottslighet de fokuserar på, även om en övervägande majoritet har inriktat sig på våldsbrott. De artiklar som behandlar andra brottskategorier inkluderar en studie som fokuserade på egendomsbrott och våldsbrott samt narkotikabrott, exklusive trafikbrott. En annan studie hade fokus på anlagda bränder. De övriga artiklarna koncentrerade sig på våldsbrott, där en av dessa undersökte både våldsbrott och störande brott (nuisance crimes), vilket inkluderar ljudstörningar, vandalisering, smärre ordningsstörningar och andra mindre allvarliga brott.

Mätningen av kollektiv förmåga var genomgående likartad i de granskade artiklarna. Samtliga utom en använde sig av samhällsundersökningar i form av enkäter, där forskarna konstruerade index för centrala komponenter i teorin om kollektiv förmåga, som informell social kontroll och social sammanhållning. Även om de specifika enkätfrågorna varierade något mellan studierna, rapporterade majoriteten av dem ett Cronbach’s alpha-värde över 0,8, vilket indikerar hög intern reliabilitet genom att frågorna på ett tillförlitligt sätt mäter samma underliggande begrepp. Den studie som avvek från detta tillvägagångssätt operationaliserade i stället kollektiv förmåga genom strukturella mått, såsom närvaron av grannskapsinfrastruktur och lokala organisationer, inklusive frivilligorganisationer och välgörenhetsinitiativ.

Tabell 2. Översikt av inkluderade studier

Studie	**Land/Stad**	**Syfte**	**Metod**	**Resultat**
Sampson, R. J., & Wikström, P-H. H. (2008). *The social order of violence in Chicago and Stockholm neighborhoods: a comparative inquiry.*	Sverige, Stockholm och USA, Chicago	Syftet är att jämföra Chicago och Stockholm för att identifiera gemensamma sociala mekanismer bakom våld, bortom nationella skillnader, och därmed bidra till en bredare teoretisk förståelse.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger på enkätdata från 343 grannskap i Chicago och 200 i Stockholm. Denna data är kompletterad med cencusdata om strukturella faktorer samt polisrapporter om våldsbrott för att analysera sambandet mellan social kontroll, tillit och våld.	Resultaten visar en tydligt liknande relation mellan social struktur i grannskap och våld på en övergripande nivå i både Chicago och Stockholm. Trots att Stockholm är mer jämlikt på grannskapsnivå, medan Chicago uppvisar betydande segregation och ojämlikhet, har kollektiv förmåga en jämförbar och signifikant negativ effekt på våld i båda städerna. I områden med hög koncentration av sociala nackdelar kan en stark kollektiv förmåga minska våldsbrottens förekomst, vilket indikerar att kollektiv förmåga fungerar som en medierande faktor mellan sociala nackdelar och våld.
Bruinsma, G. J N., Pauwels, L. J R., Weerman, F. M., & Bernasco, W. (2013). *Social Disorganization, Social Capital, Collective Efficacy and the Spatial Distribution of Crime and Offenders.*	Nederländerna, Haag	Syftet med artikeln är att undersöka hur relevant sex olika versioner av social desorganisationsteori är för att förklara skillnader i brottslighet utanför USA.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger på enkätdata insamlade från boende i 86 stadsdelar i Haag. Utöver detta användes registerdata från kommunen samt geo-kodade brotts- och gärningspersondata från polisen.	Resultaten visade att vissa strukturella faktorer, som låg socioekonomisk status och bostadsrörlighet, hade viss betydelse för var förövare bor. Däremot fann forskarna ingen signifikant koppling mellan kollektiv förmåga och vare sig antalet brott eller förövarnas bostadsområden. Inte heller andra mellanliggande faktorer som vänskapsnätverk eller organisationsdeltagande visade starka samband.

Sutherland, A., Brunton-Smith, I., & Jackson, J. (2013). *Collective Efficacy, Deprivation and Violence in London.*	England, London	Syftet med studien är att undersöka vilka individuella och strukturella faktorer som påverkar kollektiv förmåga i London samt att analysera om sambandet mellan kollektiv förmåga, sociala nackdelar och våldsbrott följer samma mönster som i andra städer.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger främst på enkätdata från METPAS (2007–2010), där över 61 000 Londonbor intervjuades om trygghet och grannskap. Den kombineras med registerdata om våldsbrott, ambulansdata om knivskador, folkräkningsdata och mått på socioekonomisk utsatthet, kopplade till små geografiska områden i London.	Resultatet visar att kollektiv förmåga har ett svagt eller obefintligt samband med våldsbrott i London. Den förklarar inte sambandet mellan social utsatthet och våld, och påverkar inte heller antalet ambulansutryckningar för knivskador. Resultaten tyder på att kollektiv förmåga har begränsat inflytande i denna kontext, vilket skiljer sig från tidigare forskning i exempelvis USA. Andra faktorer verkar vara mer avgörande för våldsnivåerna i staden.
Gerell, M., & Kronkvist, K. (2017). *Violent Crime, Collective Efficacy and City-centre Effects in Malmö*.	Sverige, Malmö	Syftet med studien är att undersöka sambandet mellan kollektiv förmåga och våldsbrott i Malmö, med särskilt fokus på våld i offentliga miljöer. Samt för att öka förståelsen för stadskärnans påverkan på våldsbrottens lokalisering.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger på enkätdata insamlade från boende i 96 stadsdelar i Malmö. Utöver detta användes registerdata från Malmö stad och SCB, samt geo-kodade brottsdata, serveringstillstånd från kommunen och kollektivtrafikdata.	Resultaten visar att kollektiv förmåga har ett starkt negativt samband med våldsbrott i offentlig miljö i Malmö. Områden med hög bostadsrörlighet och etnisk heterogenitet tenderar att ha lägre kollektiv förmåga, vilket i sin tur är kopplat till högre nivåer av våldsbrott. Resultaten är mer stabila för rån medan sambanden för misshandel är mer osäkra.
Gerell, M. (2017). *Collective efficacy and arson: the case of Malmö*	Sverige, Malmö	Studiens syfte är att studera sambandet mellan anlagda bränder (i.e arson) och kollektiv förmåga.	Studien är av kvantitativ karaktär. Data om kollektiv förmåga samlades in genom Malmö Community Survey.	Resultatet visade inte något signifikant samband mellan kollektiv förmåga och antalet anlagda bränder per capita när man kontrollerar för concentrated

			Uppgifter om anlagda bränder hämtades från räddningstjänsten, som använder GPS för att noggrant registrera platsen för varje incident.	disadvantage, etnisk heterogenitet och boendestabilitet. Detta tyder på att anlagda bränder kan påverkas av andra faktorer än kollektiv förmåga, åtminstone på områdesnivå.
Gerell, M. (2018). *Bus Stops and Violence, Are Risky Places Really Risky?*	Sverige, Malmö	Syftet med studien är att undersöka hur olika spatiala riskfaktorer, inklusive områdets kollektiva förmåga, påverkar våldsbrott vid lokala busshållplatser i Malmö.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger på polisdata, kommunregister över riskobjekt, Skånetrafikens passagerarstatistik och social observation. Genom negativa binominalmodeller och RTM undersöks hur geografiska faktorer och antal resenärer påverkar brottsantal och risken för victimisering.	Resultatet visar att våldsbrott ofta förekommer kring platser med mycket människor men att risken för att bli utsatt påverkas starkt av områdets kollektiva förmåga. Busshållplatser i områden med låg kollektiv förmåga har högre nivåer av våld. Samtidigt har större knutpunkter med höga flöden av människor lägre risk för våld. Studien betonar vikten av att förstå både platsens och grannskapets sociala kontext i brottsförebyggande arbete.
Danielsson, P. (2021). *Collective efficacy and violent crime in suburban housing estates*.	Finland, utspridda bostadsområden	Syftet med studien är att undersöka hur kollektiv förmåga förklarar variationer i våldsbrott. Samt till att analysera vilka individuella och områdesbaserade faktorer som är kopplade till kollektiv förmåga för att bedöma måttets giltighet i den finska kontexten.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger på en nationell finsk undersökning från 2013, riktad mot förortsområden med efterkrigsbyggda flerbostadshus. Surveydata har kombinerats med geokodad brottsstatistik och statistiska rutdata.	Resultatet visar att det finns ett samband mellan kollektiv förmåga och våldsbrott i privata miljöer i finska förortsområden men inte i offentliga eller halv-offentliga platser. Socioekonomisk nackdel var direkt kopplad till våld i privata miljöer medan invandrarkoncentration främst påverkar upplevt våld i området. Bostadsrörlighet hade ingen signifikant effekt. Resultaten tyder på att kollektiv förmåga och dess

				påverkan på våldsbrott kan fungera annorlunda i nordiska jämfört med amerikanska kontexter.
Lymperopoulou, K., Bannister, J., & Krzemieniewak-Nandwani, K. (2022). *Inequality in Exposure to Crime, Social Disorganization and Collective Efficacy: Evidence from Greater Manchester, United Kingdom.*	England, Greater Manchester	Syftet med artikeln är att analysera om och hur förekomsten av frivillig- och samhällsorganisationer påverkar brottsligheten i olika områden, med hänsyn till social desorganisation och kollektiv förmåga, i en brittisk kontext.	Studien är av kvantitativ karaktär och bygger på calls-for-service-data till polisen för vålds- och störningsbrott i 1673 stadsdelar i Greater Manchester. Utöver detta användes registerdata från folkräkningen, Index of Multiple Deprivation samt UK Charities Register.	Resultaten visar att koncentrerad socioekonomisk utsatthet har ett tydligt samband med högre nivåer av vålds- och ordningsstörande brott, medan typiska mått på social desorganisation hade svagt eller inget samband. Kollektiv förmåga, mätt genom förekomsten av välgörenhetsorganisationer, visade endast begränsad påverkan på brottsnivåerna. Särskilt saknades stöd för att sådana organisationer minskar brott i utsatta områden, vilket kan förklaras av det brittiska välfärdssystemets utformning.

Tematisk analys

Denna tematiska analys syftar till att undersöka hur olika kontexter påverkar utvecklingen och uttrycket av kollektiv förmåga i relation till brott. Analysen är inspirerad av Braun och Clarkes (2006) modell samt Hydéns (2008) perspektiv på tematisk analys. Utifrån den empiri i form av åtta artiklar som har granskats har tre centrala teman vuxit fram: (1) Brottstyper och metoders påverkan på samband, (2) Sociala och strukturella faktorer, (3) Geografiska, kulturella och politiska variationer. Resultatet av den tematiska analysen presenteras i form av dessa teman samt undergrupper. Undergrupperna har skapats för att djupare kunna analysera varje tema och öka förståelsen av dess olika delar. Artiklarna som inkluderats i arbetet har visat på flera olika resultat, något som kan förklaras av flertalet skillnader i dess studier.

Majoriteten av artiklarna har undersökt våldsbrott, se tabell 2, men har studerat dem olika vilket lett till spretiga resultat. Flera faktorer exempelvis brottstyp, val av metod, den geografiska platsen och den kulturella kontexten verkar ha spelat stor roll i de olika resultaten. Vi har därför valt ut våra teman för att fånga upp och tydliggöra de samband och faktorer man har kunnat finna gällande den kollektiva förmågan i en europeisk kontext.

Tema 1. Brottstyper och metoders påverkan på samband

Sambandet mellan kollektiv förmåga och brottslighet är komplext och påverkas av vilken typ av brott som studeras, i vilken kontext brottet sker samt vilka metoder som valts för att undersöka sambandet. Forskning tyder på att effekten av kollektiv förmåga inte är jämnt fördelad över alla brottstyper, där vissa brott uppvisar starkare samband medan andra uppvisar svagare eller obefintliga kopplingar. Detta tema belyser hur variation mellan brottstyper och metodologiska val påverkar den brottsförebyggande effekten av kollektiv förmåga.

Kollektiv förmåga och våldsbrott:

Studier av Sampson och Wikström (2008), Gerell och Kronkvist (2017), samt Danielsson (2021) visar samstämmigt att hög kollektiv förmåga är kopplat till lägre nivåer av våldsbrott. Sampson och Wikström (2008) visar på att det negativa sambandet mellan kollektiv förmåga och våld ser likadant ut i både Chicago och Stockholm,

> The variance-explained statistics are virtually identical as well and the shape of the relationship is invariant. Therefore, although Chicago again sits atop Stockholm in a disadvantaged position of structural risk, as collective efficacy increases the log violence rate decreases in an invariant way in both cities. (Sampson & Wikström, 2008, s. 112).

I Gerell och Kronkvist (2017) studie från Malmö visar resultatet att kollektiv förmåga har brottsförebyggande egenskaper, framför allt i offentliga miljöer som stadskärnor och runt nattliv. Författarna skriver "The effect noted in the present study is fairly strong, with a two standard deviation increase in collective efficacy being associated with a 49 per cent reduction in public violent crime compared to mean rates." (Gerell & Kronkvist, 2017, s. 1199). Ett möjligt antagande är att flödet av människor som rör

sig på dessa platser skulle kunna ha en direkt avskräckande effekt för gärningspersoner. I stadskärnor och runt nattliv kan det också handla om att det finns flertalet restaurangägare och ordningsvakter som är närvarande, uppmärksammar och agerar vilket även folk är medvetna om.

Effekten av kollektiv förmåga är dock inte jämnt fördelad över alla typer av våldsbrott. Gerell och Kronkvist (2017) finner i sin studie att sambandet är starkast för rån, medan det är svagare eller icke signifikant för misshandel. När författarna analyserade våld i offentliga miljöer och rån separat, kvarstod det starka sambandet mellan kollektiv förmåga och lägre brottsnivåer även när hänsyn togs till tidigare våldsnivåer i området. När de sedan analyserade misshandel separat med tidigare våldsnivåer, försvagades sambandet. Gerell och Kronkvist (2017) lyfter en möjlig förklaring till att sambandet försvinner för misshandel vilket är att antalet offentliga misshandelsfall 2012 sjönk kraftigt i Malmö, särskilt i nattlivsområden. Detta väcker frågan om kollektiv förmåga främst påverkar brott där gärningspersoner är mer känsliga för informell social kontroll, till exempel vid offentliga rån, där ögonvittnen och sociala normer kan ha en direkt avskräckande effekt. Misshandel, särskilt om den sker i nära relationer eller under alkoholpåverkan, kan däremot vara mer impulsiv och därmed mindre känslig för sådan kontroll.

Danielsson (2021) fann att kollektiv förmåga i Finland hade starkast koppling till våld i privata miljöer medan offentliga eller halv-offentliga platser hade svaga eller icke signifikanta samband, “However, collective efficacy was associated only with violence that occurred in the private sphere and a survey-based measure of neighbourhood violence, but not with violence that occurred in public or semi-public settings” (Danielsson, 2021, s. 360). Danielsson mäter här hur invånarna själva upplever våld i området genom enkäter, inte genom faktisk brottsstatistik. Detta förklaras med att boende har större möjlighet till kontroll inom sina kvarter och känner varandra bättre där, jämfört med mer öppna eller anonyma platser. Danielsson (2021) lyfter även att man skulle kunna hävda att kollektiv förmåga är som mest avskräckande för lokala invånare i ett område snarare än på tillfälliga besökare. Detta skulle kunna beskrivas genom att de boende i området med större sannolikhet känner till den sociala struktur och de normer, som är etablerade för området, bättre.

Olika typer av brott med svagt eller obefintligt samband

Flera studier inom området visar att kollektiv förmåga inte nödvändigtvis har ett starkt eller entydigt samband med brottsnivåer, och att dess effekt kan varierar mellan olika typer av brott. Två av studierna visar på ett svagt eller obefintligt samband mellan våldsbrott och kollektiv förmåga (Sutherland et al., 2013; Lymperopoulou et al., 2022). Danielssons (2021) studie är i denna fråga kluven då resultatet tyder att kollektiv förmåga har ett visst samband med våldsbrott i privata miljöer, men inte i offentliga eller halv-offentliga utrymmen.

Gerell (2017) undersöker i sin studie om det går, med hjälp av kollektiv förmåga, att förklara varför vissa stadsdelar i Malmö har ett förhöjt antal anlagda bränder, medan andra områden inte uppvisar samma nivåer. Resultatet visar att ett tydligt samband mellan kollektiv förmåga och utomhusbränder inte kunde fastställas när hänsyn tagits till andra faktorer "The present study finds that there is no neighborhood-level association between collective efficacy and outdoor arson when appropriate controls are included." (Gerell, 2017, Discussion and Conclusion, st. 1).

Lymperopoulou et al. (2022) mätte kollektiv förmåga genom att använda förekomsten av frivillig- och samhällsorganisationer i olika områden som en indikator, vilket skiljer sig från många andra studier som ofta bygger på enkätbaserade mått av social kontroll och tillit. Brottsligheten analyserades med hjälp av calls-for-service-data till polisen, där de särskilt fokuserade på våldsbrott och ordningsstörande brott (nuisance), vilka inkluderar ofredande, trakasserier, brott mot ordningslagen och andra mindre brott. Författarna analyserade både sammanslagna och separata brottskategorier och fann inget starkt samband mellan kollektiv förmåga och ordningsstörande brott. Trots att områden med hög socioekonomisk utsatthet visade förhöjd brottslighet, visade mått på kollektiv förmåga endast en begränsad påverkan.

En ytterligare studie där författarna inte kunde påvisa något samband mellan kollektiv förmåga och brottslighet är Bruinsma et al. (2013). Här undersöker de ett brett spektrum av brott och inkluderar såväl stöld och egendomsbrott som våldsbrott och skadegörelse. Dessutom använder studien sig av gärningspersondata, vilket innebär att det är möjligt att analysera var brottsligheten är koncentrerad utifrån var förövarna bor. Detta är något unikt för denna studie jämfört med den andra empirin i den insamlade datan och

beskrivs i kommande citat “we tested the six versions on all crimes and on all offenders without making distinctions in types of crime and kind of offenders. That may disguise meaningful differences among them.” (Bruinsma et al., 2013, s. 957). Här är författarna kritiska och benämner att viktiga skillnader mellan olika brottstyper eller gärningspersoner kan "maskeras" eller inte syns i resultaten. Detta tar oss in på en kritisk analys kring metodval och operationalisering i studierna.

De brottstyper som lyfts i studierna har gemensamt att de generellt betraktas som mindre allvarliga än våldsbrott. Detta väcker frågor om när den kollektiva förmågan verkar och träder i kraft. Finns det en gräns som kan korsas för att få omgivningen att engagera sig eller utöva informell kontroll? Det är möjligt att våldsbrott väcker en större känsla av hot och oro bland boende, vilket i sin tur kan förklara en starkare mobilisering bland invånare. Mindre allvarliga brott exempelvis skadegörelse, ordningsstörningar eller viss typ av egendomsbrott, väcker inte alltid samma uppmärksamhet eller oro och kan påverka i vilken utsträckning människor känner behov av att agera. Detta förhållande kan vara en faktor bakom teorins svagare samband till dessa brott.

Metodologiska val och deras inverkan på forskningsresultat

Det är viktigt att uppmärksamma hur olika studier operationaliserar både kollektiv förmåga och brottslighet, samt vilka kontexter som undersöks. Val av mätmetoder påverkar vilka samband som kan observeras men även vilken distans som finns mellan teorins utgångspunkt och de nya studierna. Att hämta data genom enkäter eller observera organisatorisk närvaro i ett område är två helt olika sätt att tolka och mäta kollektiv förmåga vilket påverkar det resultat som går att finna. Att mäta ideella och välgörenhetsorganisationer kan vara ett mer precist mätverktyg i länder där staten spelar en mindre roll i välfärden. Lymperopoulou et al. (2022) argumenterar för användandet av just ideella organisationer som ett mätverktyg i ett land som England där författarna beskriver hur staten minskat sitt engagemang i områden för att försöka öka frivillig och-samhällsorganisationers engagemang i välfärdsförsörjningen. Detta sätt att anpassa mätverktyg utifrån nationell kontext, stadsstruktur, samhällsorganisation eller politisk inriktning kan vara fördelaktigt, om kollektiv förmåga kan ta sig olika uttryck beroende på dessa faktorer. Samtidigt innebär detta tillvägagångssätt att det blir svårare att generalisera teorin, och forskning behöver därför i ett första steg undersöka hur

kollektiv förmåga manifesteras i den aktuella kontexten innan samband med brottslighet kan analyseras på ett meningsfullt sätt. Lymperopoulou et al. (2022) använder även en brottsmätningsmetod som skiljer sig från de övriga granskade studierna och argumenterar för den på följande vis:

> The reliance of ecological studies on recorded crime has been criticized for some time, as not all crime is reported to, or recorded by, the police, cumulatively serving to underestimate the burden of crime on communities (Skogan 1984; Warner and Pierce 1993; Sampson and Groves 1989). Calls-for-service (incident data) to the police serve to overcome any bias arising from crime recording, serving as a better meas- ure of neighbourhood crime (Warner and Pierce 1993). (Lymperopoulou et al., 2022, s. 1023)

Här riktas kritik mot studier som enbart använder sig av polisrapporterade brott och fortsätter ifrågasätta de mätmetoder som är vanliga i kriminologisk forskning. Lymperopoulou et al. (2022) lägger fram ett rimligt argument för varför traditionell brottsstatistik riskerar att underskatta vissa typer av brott, eller förbise bostadsområden där tillit till myndighet och benägenhet att anmäla brott är låg. Frågan om hur val av mätverktyg påverkar tolkningen av resultat är central för att förstå vad som faktiskt undersöks i studierna. En reflektion över hur och vad vi mäter är betydande för hur vi förstår de teoretiska begrepp eller fenomen som försöker förklaras.

Fler författare har riktat kritik mot mätmetoder inom området och Danielson (2021) för en argumentation för att bredda och specialisera mätmetoderna:

> This study suggests that there might be value in analysing [*sic*] the relationship between collective efficacy and crime in a more detailed way by making a distinction between crimes that take place in different settings. Different types of crime and different places of occurrence are bound to have varying mechanisms that contribute to their presence (Hipp and Steenbeek 2015), especially on a small geographical scale (Danielsson, 2021, s. 362)

Att mäta kollektiv förmåga på ett sätt som speglar de lokala förutsättningarna kan vara en styrka för att förstå hur informell kontroll och social sammanhållning ter sig. Men detta innebär också att forskningen får svårare att jämföra resultat över tid och rum,

vilket i sin tur påverkar teoriutvecklingen. På så vis belyser dessa studier vikten av att framtida forskning inte enbart fokuserar på om kollektiv förmåga påverkar brottslighet, utan också på hur vi bäst fångar fenomenet i olika samhällen, och vilka metodval som är mest lämpade för att göra detta på ett tillförlitligt sätt.

Tema 2. Sociala och strukturella faktorer

Ett återkommande inslag i forskningen om kollektiv förmåga är hur sociala och strukturella förhållanden påverkar dess utveckling och betydelse för brottslighet i olika områden. I flera studier framträder faktorer som socioekonomisk utsatthet, etnisk heterogenitet och bostadsrörlighet som särskilt centrala för att förstå variationer i både brottsnivåer och den kollektiva förmågans styrka. Dessa faktorer utgör inte bara risker i sig själva, utan verkar också samverka med varandra och med kollektiv förmåga på komplexa sätt.

Socioekonomisk utsatthet och ojämlikhet:

Socioekonomisk utsatthet är ett återkommande tema i de analyserade studierna och framstår som en central faktor i förståelsen av brottslighetens fördelning och människors trygghet. Utsattheten operationaliseras genom begreppen *concentrated disadvantage*, *disadvantage* och *deprivation* där faktorer som låg inkomst, arbetslöshet och låg utbildningsnivå ofta vägs samman.

I en studie från Greater Manchester (Lymperopoulou et al., 2022) framkommer ett starkt positivt samband mellan concentrated disadvantage och brott. Analysen visar att varje enhets ökning i concentrated disadvantage är kopplad till en treprocentig ökning av våldsbrott och en tvåprocentig ökning av ordningsstörningar. Studien visar att särskilt utsatta områden i Greater Manchester uppvisar nivåer av concentrated disadvantage som ligger 20 enheter över genomsnittet, vilket i sin tur motsvarar brottsnivåer som ligger 60% högre för våldsbrott och 40% högre för ordningsstörningar. Intressant nog kvarstod sambandet även efter att forskarna kontrollerat för andra variabler som etnisk mångfald och flyttfrekvens. Detta tyder på att den socioekonomiska utsattheten i sig utgör en självständig brottsgenererande faktor, snarare än att enbart fungera som en bakgrundsvariabel.

En central aspekt i denna litteraturöversikt är relationen mellan socioekonomisk utsatthet och kollektiv förmåga. Sampson et al. (1997) har visat att concentrated disadvantage är negativt relaterat till kollektiv förmåga, vilket även bekräftas i andra studier exempelvis Sutherland et al. (2013). Denna koppling kan innebära att socioekonomiskt utsatta områden inte bara drabbas av högre brottsnivåer direkt, utan också indirekt genom en försvagad social struktur. Dock pekar vissa nordiska studier på ett mer komplext samband. Danielsson (2021) visar att i Finland, och i viss mån även Sverige, verkar andra faktorer än just socioekonomisk utsatthet ha större negativ inverkan på kollektiv förmåga. Detta skiljer sig från tidigare forskning från exempelvis USA och England.

> Regarding collective efficacy itself, most studies have found concentrated disadvantage to be negatively correlated with collective efficacy (Armstrong et al., 2015; Brunton-Smith et al., 2018; Mazerolle et al. 2010; Sampson et al., 1997; Sutherland et al., 2013), whereas this study, along with the study in Malmö (Gerell and Kronkvist, 2017), suggests this might not be the case in a Nordic context. (Danielsson, 2021, s. 361)

Gerell (2018) visar att när kollektiv förmåga tas med i analysen försvinner sambandet mellan disadvantage och vissa typer av våldsbrott, även om det kvarstår för brottstyper som misshandel. Det tyder på att kollektiv förmåga kan mildra effekten av disadvantage men att dess effekt kan vara selektiv beroende på brottstyp. Den kollektiva förmågan fungerar då som mediator, där informell social kontroll och benägenhet att ingripa kan minska sambandet mellan disadvantage och våldsbrott. Även Sampson och Wikström (2008) kom fram till att kollektiv förmåga hade en medierande roll mellan disadvantage och brott. Gerell (2018) understryker även det nära sambandet mellan utsatthet och kollektiv förmåga, vilket gör att disadvantage kan användas som proxy, en indikator, för att lokalisera områden med svag kollektiv förmåga i samband med brottsprognoser. Detta väcker frågan om hur dessa faktorer är relaterade och i vilken utsträckning den ena orsakar den andra.

Samtidigt visar andra studier att kollektiv förmåga inte alltid förmår att bryta sambandet mellan utsatthet och brott. I studien från Lymperopoulou et al. (2022), där kollektiv förmåga analyserades utifrån frivilligorganisationer, kvarstod sambandet mellan utsatthet och brottsnivåer när den kollektiva förmågan inkluderades i modellerna,

”Given that, across all models, the magnitude of the effect of concentrated disadvantage upon reported violent and nuisance crime remains unchanged, neighbourhood organization infrastructure does not serve to mediate the association between deprivation and crime.” (Lymperopoulou et al., 2022, s. 1028). Detta innebär att den kollektiva förmågan, i detta fall i form av föreningsliv och organisationer, inte nödvändigtvis medför ett minskat samband mellan utsatthet och brott, vilket skulle kunna bero på att den kollektiva förmågan i sig påverkas negativt av utsattheten.

Etnisk heterogenitet och bostadsrörlighet:

I flera studier har även strukturella faktorer som etnisk heterogenitet och bostadsrörlighet lyfts fram som viktiga mekanismer som påverkar den sociala sammanhållningen i ett område och även nivån av brottslighet. Enligt Sampson och Wikström (2008) påverkar boendestabilitet i ett område nivån av kollektiv förmåga, vilket kan tyda på att stabila nätverk av invånare underlättar social kontroll. Detta antyder att kollektiv förmåga är beroende av långsiktiga relationer och lokal förankring, vilket kan försvåras i områden med hög omsättning av boende. Bostadsrörlighet kan därmed ses som en bakomliggande faktor som underminerar förutsättningarna för kollektivt handlande. Gerell och Kronkvist (2017) utvecklar detta och visar att etnisk heterogenitet och bostadsrörlighet förklarar en stor del av variationen i kollektiv förmåga mellan stadsdelar ”The study provides support for the theoretical notion of collective efficacy whereby structural characteristics explain a large share of between neighbourhood variance in collective efficacy via ethnic heterogeneity and residential instability.” (s. 1199).

Gerell (2017) visar att områden med hög bilbrandsfrekvens tenderar att ha en låg nivå av kollektiv förmåga och en hög nivå av etnisk heterogenitet. Samtidigt spelar andra faktorer som höga proportioner med unga och en hög socioekonomisk utsatthet in i bilbrandsfrekvensen. Detta tyder på att etnisk heterogenitet kan skapa barriärer för den kollektiva förmågan, särskilt i områden där andra former av social utsatthet också förekommer. Gerell och Kronkvist (2017) betonar att Malmö utgör ett exempel där etnisk heterogenitet inte går att studera separat som författarna menar annars brukar vara ett vanligt tillvägagångssätt inom forskning om kollektiv förmåga. Detta beror på att etnisk heterogenitet inte är en isolerad faktor utan är nära knuten till andra typer av

social utsatthet som segregationsprocesser och socioekonomisk marginalisering i Malmö (Gerell & Kronkvist, 2017).

Danielsson (2021) lyfter fram resultat från studien i Finland att invånare i områden med hög andel immigranter i större utsträckning upplevde att deras område hade låg kollektiv förmåga. I studien framkommer även att etnisk heterogenitet och koncentration av immigranter tycks vara de främsta faktorerna som försvagar den kollektiva förmågan och skriver följande, "Instead, ethnic heterogeneity or immigrant concentration – although hard to separate from socioeconomic disadvantage – appear to be the main forces that inhibit neighbourhood cohesion and the capacity for effective social control in both Finland and Sweden." (Danielsson, 2021, s. 361). Danielsson skriver att detta antyder på att kollektiv förmåga inte fungerar på exakt samma sätt i alla typer av områden, utan att dess förutsättningar påverkas av demografiska och strukturella faktorer. Danielsson (2021) för även fram att kollektiv förmåga kan fungera under andra villkor i nordiska välfärdssamhällen, där immigration ökat markant de senaste decennierna. Dessa resultat kan tyda på bredare strukturella utmaningar, som bristande integration, i de nordiska välfärdssamhällena vilket i sin tur skulle kunna påverka den kollektiva förmågan i områden.

Etnisk heterogenitet behöver dock inte alltid leda till en minskad kollektiv förmåga visar Sutherland et al. (2013). I studien fann de ett intressant och oväntat resultat där områden som redan år 2001 hade hög etnisk mångfald uppvisade högre nivåer av kollektiv förmåga åren 2007–2010. Detta skriver författarna var överraskande då många andra studier visat på motsatsen. Sutherland et al. (2013) lyfter två bakomliggande faktorer som de tror speglar deras resultat. De lyfter fram att det inte bara är mångfalden i sig som är avgörande, utan hur snabbt och omfattande förändringar i befolkningssammansättning sker. Den gradvisa förändringen möjliggjorde uppbyggnaden av relationer och nätverk (Sutherland et al., 2013). Detta resultat väcker frågan om det finns ett behov av mer komplexa mätningar, snarare än att enbart mäta etnisk mångfald som enhetlig riskfaktor. Då beroende på hur snabbt befolkningsförändringar sker och i vilken utsträckning människor flyttar in och ut ur området, kan det förändra förutsättningarna för stabila relationer oavsett etnisk bakgrund.

Tema 3. Geografiska, kulturella och politiska variationer

Forskningen om kollektiv förmåga har i huvudsak utvecklats i en amerikansk kontext, men senare försök att tillämpa teorin internationellt har visat att dess effekter kanske inte är universella. Den geografiska och kulturella kontexten tycks ha stor betydelse för hur kollektiv förmåga uttrycks och huruvida den påverkar brottslighet. Inom detta tema lyfts geografiska, kulturella och politiska likheter och skillnader i studiernas resultat och författarnas diskussioner.

Sampson och Wikström (2008) studerade hur kollektiva mekanismer fungerar i olika städer i två olika länder vars struktur, stadspolitik och kultur är olik. De studerade hur den kollektiva förmågan påverkas av olika faktorer i de olika städerna och fann att kollektiv förmåga påverkar våldsbrott på ett liknande sätt i både Chicago och Stockholm, vilket tyder på en viss internationell generaliserbarhet:

> Our tentative conclusion is that neighborhood-level variations in ecological structure, informal social control, social disorder, and violence accord with theoretical predictions in a consistent fashion in two cities with a vastly different makeup and history. (. . .) Yet the nature of the relationship between community social structure and violence is remarkably similar at the broader level. (Sampson & Wikström, 2008, s. 117)

Danielsson (2021) bekräftar att sin studie kan bidra med ytterligare evidens att det kan finnas en viss internationell generaliserbarhet när det kommer till just våldsbrott och skriver:

> This study contributes (. . .) by providing evidence that collective efficacy was negatively associated with violent crime in a suburban setting in Finland, thus offering further proof that (. . .) there appear to be similarities in community-level processes with regard to outcomes such as violent crime (Sampson and Wikström, 2008). (Danielsson, 2021, s. 360)

Fynden skiljer sig något åt då Danielsson (2021) har undersökt både våldsbrott i privata och offentliga miljöer och kunnat bekräfta att kollektiv förmåga har en negativ effekt på våldsbrott i privata miljöer men att den inte är signifikant i offentliga miljöer. Detta skiljer sig från Gerell och Kronkvist (2017), som fann att kollektiv förmåga i Malmö

snarare hänger samman med våld i offentliga miljöer. Även i grundteorin av Sampson et al. (1997) är kollektiv förmåga en övergripande mekanism som förväntas verka i hela det sociala området.

Trots Danielssons (2021) fynd om att kollektiv förmåga i relation till våldsbrott tycks ha liknande processer på samhällsnivå understryker han att teorin möjligen måste anpassas till nordiska kontexter, där den formella sociala kontrollen från staten är starkare "Overall, it is not clear whether the concept of collective efficacy as such is fit for purpose in the European and/or Nordic context." (Danielsson, 2021, s. 361).

Flera studier pekar på att kollektiv förmåga inte fungerar enhetligt inom Europa. Sutherland et al. (2013) för ett liknande resonemang om London och påpekar att stadens lägre grad av segregation och andra institutionella organiseringar kan försvaga sambandet mellan kollektiv förmåga och brott. Studien av Bruinsma et al. (2013) från Haag förstärker denna bild. Författarna fann att Sampsons modell för kollektiv förmåga inte kunde förklara brottsnivåerna i den nederländska staden. Även här framhålls en kontext över samhällsuppbyggnad i jämförelse med teorins ursprung "A distinct spatial and social structure of a Dutch city, together with a governmental policy of mixed housing and concentrated shopping and entertainment areas, can require other underlying causal mechanisms than in US cities." (Bruinsma et al., 2013, s. 958).

Flera av författarna som funnit låga eller obefintliga samband tolkar sina resultat utifrån kontextuella förhållanden genom skillnader i stadsplanering eller politik. Författarna verkar även ha en övertygelse om att kontextuella skillnader exempelvis starka institutionella strukturer och välfungerande offentliga system kan minska behovet eller effekten av kollektiv förmåga som brottsförebyggande mekanism. Denna tolkning är dock inte genomgående i samtliga studier då resultat från Sampson och Wikström (2008), vilket är en jämförande studie, visat på likheterna i samband i två skilda städer. Detta trots skillnader i exempelvis ekologisk struktur, informell social kontroll, segregation och våldsnivåer. Detta varierande resultat väcker frågor kring huruvida teorin behöver breddas för att fånga skillnader i stadsplanering och formell social kontroll.

Teorins kulturella begränsningar:

Ett återkommande tema i flera studier är att välfärdsstatens utformning påverkar vikten av informell social kontroll och därmed den kollektiva förmågan. I samhällen där staten har en stark närvaro i det sociala livet, som i Sverige och Norden, kan det finnas mindre utrymme för lokal mobilisering och informella nätverk, vilket är en central del i begreppet kollektiv förmåga. Lymperopoulou et al. (2022) lyfter att i Storbritannien har nedskärningar i den offentliga sektorn försvagat civilsamhället och därmed också möjligheten till kollektiv organisering:

> government spending cuts have disproportionally hit the voluntary sector, with those organizations located in the most deprived local authorities being the most severely affected by these cuts (Clifford et al. 2010; Hastings et al. 2017; Clifford 2017). Thus, many voluntary sector organizations, have been forced to close or contract their services (Jones et al. 2016; Clifford 2017). (Lymperopoulou et al., 2022, s. 1032)

Danielsson (2021) menar även att invandrartäthet, snarare än socioekonomisk utsatthet, är en starkare indikator på låg kollektiv förmåga i Finland, vilket skiljer sig från många amerikanska studier. Detta indikerar att även de faktorer som påverkar kollektiv förmåga kan variera geografiskt och kulturellt.

För att sammanfatta och kritiskt granska detta tema enligt Hydéns (2008) perspektiv handlar detta avsnitt inte enbart om att konstatera att teorin fungerar olika i olika länder. Det är även centralt att granska underliggande antaganden och samhällsmodeller som kan påverka både teorins tillämpbarhet och dess forskningsmässiga genomslag. Som flera författare har diskuterat är geografiska skillnader, kultur och samhällsuppbyggnad viktiga för att förstå hur en teori som denna kan vara tillämpbar men det kan även förstås ideologiskt. Teorin är utvecklad i USA där samhällsfunktioner och skyddsnät är mindre utbredda och finansierade och man förlitar sig i högre grad på individens och det lokala nätverkets ansvar. Den nordiska modellen å andra sidan tillskriver staten en mer aktiv roll. Detta perspektiv kan bidra till frågan om varför teorin blivit så inflytelserik inom amerikansk kriminologi men har en bristande enhetlighet i en europeisk kontext.

Diskussion

Denna diskussion kommer vara uppdelad i fyra delar där det kommer föras en diskussion kring resultaten och en kritisk metoddiskussion. Vidare diskuteras vad denna litteraturöversikt kan bidra med till forskningsområdet och dess relevans för socialt arbete.

Resultatdiskussion

Syftet med denna litteraturöversikt har varit att, med utgångspunkt i andra studier, sammanställa forskning om teorin collective efficacy och dess relation kring brottslighet i en europeisk kontext. Att undersöka de samband och skillnader som framkommit kan hjälpa till att belysa viktiga lärdomar som kan tas med i senare forskning samt samhällsarbete. I studien lyfts även tidigare forskning från USA, där teorin är framtagen, vilket kan visa på i vilken utsträckning denna teoretiska modell kan skilja sig mellan länder och kontexter. De specifika frågeställningar som denna studie har utgått ifrån är att undersöka vilka specifika samband som framkommer mellan kollektiv förmåga och brottslighet i europeiska forskningssammanhang samt vilka eventuella skillnader som framkommer mellan studierna.

Resultaten som framkommit i litteraturöversikten har i viss mån överstämt med den tidigare forskning som tagits fram i USA men det har också visat på flera skillnader. Flera samband mellan de europeiska studierna har också framkommit medan det även finns skillnader i dessa forskningssammanhang också. I denna studie har tre centrala teman kunnat belysas efter vad som varit mest framträdande i de inkluderade artiklarna. Det första temat handlar om hur olika brottstyper och metoder påverkar på sambandet mellan kollektiva förmågans och brottslighet. Flera studier bekräftar teorins grundläggande antagande om att kollektiv förmåga har en brottsförebyggande effekt, särskilt i relation till våldsbrott (Danielsson, 2021; Gerell & Kronkvist, 2017; Gerell, 2018; Sampson & Wikström, 2008). Dessa resultat ligger i linje med tidigare forskning från USA (Burchfield & Silver, 2013; Foster et al., 2010; Morenoff et al., (2001); Sampson et al., 1997). Detta antyder att sociala nätverk och normer i ett område spelar en avgörande roll för att förebygga våldsbrott i flera olika länder. När invånare är engagerade, känner till varandra och är benägna att ingripa vid brott så minskar även risken för våld.

Samtidigt visar resultaten på betydande variationer beroende på brottstyp och plats. Det indikerar exempelvis att sambandet är starkare för vissa våldsbrott, som rån, än för andra som misshandel (Gerell & Kronkvist, 2017). Detta skulle kunna förstås genom att fysiskt våld är mer normaliserat inom vissa miljöer som nattliv, där alkohol, maskulinitetsnormer och social status kan påverka. Ingripande från omgivningen kan i dessa sammanhang försvåras av flera skäl då sådant våld kan uppfattas som ”ömsesidigt” snarare än ett tydligt övergrepp. I kontrast till detta framstår rån som ett mer tydligt och ensidigt brott, där en förövare angriper ett oskyldigt offer. Detta kan göra det lättare för utomstående att identifiera och våga agera. Det tyder på att kollektiv förmåga är särskilt effektiv när det gäller brott som avviker från sociala normer på ett mer tydligt sätt, snarare än sådana som i vissa kontexter uppfattas som en del av det ”förväntade” sociala beteendet, även om det är våldsamt.

Andra typer av brott har visat på svaga eller obefintliga samband (Bruinsma et al., 2013; Gerell, 2017; Lymperopoulou et al., 2022) och kan diskuteras på liknande sätt. Bilbränder skulle kunna vara en mer systematisk typ av brott och därmed planeras utifrån tidpunkter där vittnen inte finns på plats. Det skulle även kunna argumenteras för att en bilbrand sker väldigt snabbt vilket gör att möjligheten till att agera försvinner. Om man i stället skulle lyfta brott som ordningsstörningar kan dessa upplevas olika beroende på ålder, bakgrund eller toleransnivå. Det kanske inte alltid finns en gemensam uppfattning om när det är ett problem. Det kan bidra till att handlingskraft splittras, eftersom vissa kanske inte ser beteendet som stötande eller värt att ingripa mot.

Även kontext spelar en avgörande roll där exempelvis Danielsson (2021) visar att sambandet mellan kollektiv förmåga och upplevt våld, i Finland, är starkast i privata miljöer, medan offentliga eller halv-offentliga platser uppvisar svagare kopplingar. En möjlig förklaring till detta kan vara att den typ av kollektiv förmåga som verkar i offentliga rum kräver en hög grad av öppen och spontan mobilisering, där individer ingriper trots att de inte har en relation till varandra. I privata miljöer blir förutsättningarna annorlunda. Där har människor ofta förhandskunskap om varandra och det finns sociala band eller upprepade interaktioner som möjliggör informell kontroll. Det kan innebära att människor är mer benägna att reagera på avvikande beteenden då det sociala avståndet är mindre. Detta bidrar till att den kollektiva

förmågan kan förändras beroende på miljö och kan utgå ifrån en mer relationell eller en mer generell struktur bland invånare.

Temat lyfter också en viktig metodologisk diskussion. Flera studier har olika sätt att mäta både kollektiv förmåga och brottslighet, vilket påverkar resultatens tolkning och jämförbarhet. Exempelvis använder Lymperopoulou et al. (2022) förekomst av frivilligorganisationer som indikator på kollektiv förmåga, medan andra studier bygger på enkätdata. Detta metodologiska skifte är särskilt intressant i relation till nationella kontexter, där exempelvis den engelska välfärdsmodellen, som tillskriver större ansvar på civilsamhället, kan motivera alternativa mätmetoder. I praktiken kan metodologiska anpassningar efter lokala förhållanden bidra till en högre träffsäkerhet i mätningar och analyser. Samtidigt försvårar detta möjligheten att utforma policys som är generaliserbara och tillämpningsbara över flera städer eller länder, eftersom resultaten då grundar sig på olika operationaliseringar av begrepp och varierande kontextuella förutsättningar.

Utöver generaliserbarheten visar de olika mätmetoder hur kollektiv förmåga kan tolkas i olika kontexter. Att forskare kan välja olika sätt att operationalisera teorin och att deras förståelse av begreppet avgör hur det fångas empiriskt. Det visar att frivilligorganisationer kan tolkas som en indikator för komponenterna informell social kontroll och social sammanhållning. I praktiken kan detta innebära att man studerar delvis olika fenomen och att Lymperopoulou et al. (2022) eventuellt missat informella nätverk i områden där civilsamhället är svagt organiserat, men där starka grannrelationer kan finnas. Att ge rum för olika tolkningar för teori och begrepp medför en risk i att forskningen rör sig i olika riktningar då den saknar ett teoretiskt ramverk. Samtidigt bidrar denna variation av studier till en bredare förståelse av hur sociala mekanismer framträder i olika konstellationer eller mätningar.

Det andra temat som framkommer handlar om hur sociala och strukturella faktorer påverkar kollektiv förmåga och dess relation till brottslighet. Samtliga inkluderade studier betonar att faktorer som socioekonomisk utsatthet, etnisk heterogenitet och bostadsrörlighet spelar en avgörande roll för både brottsnivåer och den kollektiva förmågans styrka. Dessa faktorer visar sig interagera och förstärka varandras effekter, vilket bidrar till försvårad bild av dess individuella påverkan.

Socioekonomisk utsatthet framstår som en särskilt kraftfull förklaringsfaktor. I Lymperopoulou et al. (2022) visar resultaten att ökad socioekonomisk utsatthet är starkt korrelerad med både våldsbrott och ordningsstörningar, även efter kontroll för andra variabler. Liknande samband återfinns i tidigare forskning, där utsattheten inte bara påverkar brottsnivåer direkt, utan också försvagar den kollektiva förmågan (Sampson et al., 1997; Sutherland et al., 2013). Sampson och Wikström (2008) samt Gerell (2018) visar dock att kollektiv förmåga kan minska sambandet av utsatthet och våldsbrott genom att fungera som en mediator. Områden med hög kollektiv förmåga trots hög utsatthet kan uppvisa lägre nivåer av vissa våldsbrott, eftersom invånarnas sammanhållning och benägenhet att ingripa kan bryta eller försvaga den direkta länken mellan utsatthet och brott. Effekten var inte statistiskt signifikant för alla våldsbrott i Gerells (2018) studie där han inte fann tydliga samband för misshandel. Även här går att utläsa att kollektiv förmåga inte verkar likformigt, utan att dess brottsförebyggande verkan kan vara beroende av hur synliga, offentliga och situationsberoende brotten är.

Danielsson (2021) visar att i en nordisk kontext är det inte enbart socioekonomisk utsatthet som påverkar kollektiv förmåga, utan snarare koncentrationen av immigranter och graden av etnisk mångfald. Detta skriver Danielsson står i kontrast till tidigare forskning där socioekonomiska faktorer varit den mest centrala förklaringen till svag kollektiv förmåga (Danielsson, 2021). Att detta mönster ser annorlunda ut i Finland och Sverige kan tyda på att olika välfärdsmodeller och historiska migrationsmönster kan spela en roll för hur kollektiv förmåga utvecklas.

Det är viktigt att understryka med Danielssons resultat att det inte handlar om att immigranter orsakar låg kollektiv förmåga, utan att områden med hög invandrarkoncentration tenderade att ha sociala förutsättningar som sammanföll med en lägre upplevd förmåga att hantera gemensamma problem. Sutherland et al. (2013) visar att hög etnisk mångfald inte försvagade utan snarare stärkte den kollektiva förmågan över tid. Sutherland et al. (2013) lyfter att långsam, succesiv demografisk förändring kan möjliggöra att relationer hinner utvecklas och stabiliseras, vilket i sin tur stärker social sammanhållning. Att författarnas fynd står i kontrast med Danielssons (2021) antyder att situationer med snabb migration kan skapa distans innan sociala nätverk hunnit formas. Sutherland et al. (2013) resultat kan tolkas som att etnisk mångfald i sig inte är avgörande och att det i så fall mer handlar om hur denna mångfald

uppstår och hanteras lokalt. Anledningen att migranttäta områden inte har utvecklat kollektiv förmåga i samma utsträckning kan delvis förklaras av tidpunkten för, och omfattningen av, inflyttningen av migranter till dessa områden. En flyktingvåg där migranter placerats eller bosätter sig i ett område ökar bostadsrörligheten och antalet personer utanför arbetsmarknaden. Detta tillsammans med faktorer som språkbarriärer och skilda kulturer är alla faktorer som kan påverka den sociala sammanhållningen negativt och därmed den kollektiva förmågan.

Det tredje temat framför geografiska, kulturella och politiska variationer. Det framkommer i studierna att vissa samband mellan kollektiv förmåga och brottslighet kan identifieras över nationsgränser, men att dessa inte är helt enhetliga.

Resultaten visar att teorins grundläggande antagande, särskilt kopplingen mellan informell social kontroll och våldsbrott, till viss del bekräftas i europiska sammanhang (Danielsson, 2021; Sampson & Wikström, 2008). Det tyder på en viss generaliserbarhet över samhällsstrukturer, särskilt i relation till våldsbrott. Samtidigt visar studierna också på viktiga skillnader i hur och var teorin fungerar. En central reflektion utifrån resultaten är att kollektiv förmåga inte är en statisk modell, utan en teori som måste förstås i relation till det samhälle där den studeras. Som Danielsson (2021) och Bruinsma et al. (2013) lyfter, kan faktorer som statlig närvaro, stadsplanering och välfärdsstruktur påverka teorins relevans och applicerbarhet. Teorin kan i denna kontext möjligen inte tillskrivas samma förklaringsvärde då formell social kontroll har en större roll i samhället och betydelsen för en informell social kontroll minskar. Därför kan kollektiv förmåga förstås olika beroende på hur centrala komponenter i teorin är av vikt i ett samhälle men av mindre vikt i ett annat.

Det är också av vikt att notera att teorin, i sin ursprungliga form, utvecklades i en amerikansk kontext präglad av relativt låg statlig närvaro och hög grad av socioekonomisk segregation. Att den blivit inflytelserik inom amerikansk kriminologi är inte enbart ett uttryck för dess vetenskapliga värde, utan också ett resultat av hur väl den passar in i ett samhälle där civilsamhället kan förväntas fylla luckor som staten lämnar. I en europisk kontext, där förväntningarna på statens roll ibland ser annorlunda ut, kan det därför uppstå ett behov av att omformulera eller komplettera teorin med ytterligare faktorer.

Metoddiskussion

I denna metoddiskussion förs en reflektion kring de valda metoderna och tillvägagångssätten, begränsningar, styrkor, motiveringar och hur de val som gjorts har påverkat utfallet. Genom en kritisk granskning av både datainsamling och analysmetod syftar diskussionen till att framhålla hur faktorer som dessa samverkar för att skapa trovärdighet och giltighet i studiens resultat.

En styrka med studiens systematiska sökstrategi är att den genomförts transparent och med tydliga inklusions- och exklusionskriterier, vilket stärker trovärdigheten i urvalet. Att båda författarna har genomfört granskningen oberoende av varandra är också en viktig åtgärd för att motverka subjektiva tolkningar och öka interbedömarreliabiliteten (Bryman, 2018). För att ytterligare säkerställa sökstrategins kvalitet har en utbildad bibliotekarie konsulterats i ett tidigt skede, vilket bidrog till att utveckla sökord, välja relevanta databaser och strukturera sökprocessen på ett metodiskt sätt. Samtidigt finns vissa svagheter med datainsamlingen. Det begränsade antalet inkluderade studier försvårar möjligheten att spegla hela fältets bredd. Endast åtta studier har analyserats då de systematiska sökningarna inte genererade i mer än totalt 123 artiklar, vilket innebär att resultaten inte kan anses vara heltäckande. Även om urvalet var strategiskt för att fånga specifikt europeiska studier kan det begränsade urvalet påverka analysens generaliserbarhet och att kategorier, som andra typer av brott än våldsbrott, inte har tillräckligt med data för en tillförlitlig slutsats. Studierna har även en spridning i både årtal och mätmetoder vilket påverkar generaliserbarheten.

En ytterligare aspekt att beakta i studiens trovärdighet är att tre av de åtta inkluderade artiklarna är skrivna av samma författare, Manne Gerell. Detta kan innebära både för- och nackdelar. Författarens forskning kan bidra med djup och kontinuitet i förståelsen av kollektiv förmåga i en svensk kontext. Forskningen bedrivs även av en person som har en djup förståelse för ämnet men kan också innebära en risk för snedvridning eller överrepresentation av en viss tolkning eller metodologisk ansats. Detta kan begränsa mångfalden i analysen och har därför varit viktigt att kritiskt granska och jämföra dessa studier med övrig empiri. Gerells forskning och sammanställningar används även i bakgrunden för detta arbete, under rubriken ”Insatser för att öka kollektiv förmåga i Sverige”. Gerells avtryck i denna studie går inte att bortse från men då han är en

framstående forskare inom ämnet och forskningen redan är begränsad inom Europa fanns ingen möjlighet att byta eller exkludera dessa artiklar.

I detta arbete har en tematisk analys tillämpats med syfte att undersöka samband mellan kollektiv förmåga i relation till brottslighet. Att kombinera Braun och Clarkes analytiska ramverk med Hydéns (2008) tolkning bidrog till att skapa en mer tolkningsinriktad analys där både innehåll och kontext kunde vägas in. Detta har gett både en djupare analys och tolkning av teorin för att inte behöva stödja sig eller påvisa slutsatser om generaliserbarhet. En ytterligare styrka med den tematiska analysen är att den bidrar till större flexibilitet i forskningsprocessen (Bryman, 2018), detta har medfört en öppenhet för att identifiera återkommande mönster och variationer i hur kollektiv förmåga förstås och framställs i empirin. Trots den flexibla kvalitén som även kan kritiseras för att vara förhållandevis subjektiv (Bryman, 2018), är metoden strukturerad med hjälp av Braun och Clarkes (2006) ”step by step guide” vilket har bidragit till en systematik i analysprocessen och ökat transparensen i hur teman har identifierats, kodats och tolkats.

En svaghet i den tematiska analysen är att metoden främst används i kvalitativa sammanhang och då litteratur inte redan är tolkad. I detta arbete tolkar och analyserar vi en annan forskares tolkningar av data och empiri vilket kan ta oss längre ifrån den ursprungliga kontexten och innebörd som datan bar på i sin första insamling. Trots detta möjliggjorde den tematiska analysen en tolkning av resultat från olika kontexter, vilket i sin tur bidrog till en bredare förståelse av kollektiv förmåga som begrepp och dess olika uttryck i forskningen. Exempelvis identifierades hur kollektiv förmåga i vissa studier kopplades till grannars benägenhet att ingripa mot normbrytande beteenden, medan det i andra kontexter snarare handlade om tillgång till sociala nätverk och formella samarbeten med lokala institutioner eller välgörenhetsorganisationer. Denna variation illustrerar metodens styrka i att synliggöra både gemensamma nämnare och kontextspecifika tolkningar. Dessa nyanser av kontextspecifika faktorer hade i en kvantitativ forskning gått förlorade. Utöver detta motiverades valet av metod också av de tidsmässiga ramarna för arbetet samt den begränsade mängd data som kunde inkluderas i analysen, vilket Rienecker och Jørgensen (2018) argumenterar för är viktigt att beakta. En kvantitativ metod hade krävt en större mängd empiri och en längre tid för

både insamling och analys, särskilt då statistisk generaliserbarhet förutsätter ett omfattande urval och noggrann operationalisering av begrepp (Bryman, 2018).

Då antalet artiklar varit begränsade, samt att de artiklar som inkluderats varit olika till sin karaktär, försvårade detta arbete med framställningen av koder samt tematisering. De teman som har tagits fram kan diskuteras vara svåra att urskilja från varandra då kategorier som samhällskonstruktioner, välfärdsmodeller och socioekonomisk status har en tendens att överlappa och samverka på komplexa sätt. Dock har de olika kategorierna ansetts vara viktiga även separat för att tydliggöra dess inverkan på den kollektiva förmågan, samtidigt som kollektiv förmåga verkar kunna påverka faktorerna.

Trots vissa begränsningar i urvalets omfattning och den tematiska analysen, har metoderna möjliggjort en flexibel och nyanserad analys av forskningsfältets variationer och komplexitet. Valet att använda en tematisk analys, snarare än en kvantitativ metod, har varit motiverat utifrån arbetets tidsramar och tillgängliga data, vilket minimerat risken för att ta på oss ett överambitiöst projekt och inte kunna fullfölja ett genomarbetat arbete. Genom att kombinera Braun och Clarkes strukturerade analysramverk med Hydéns kritiska perspektiv har vi stärkt både systematik och tolkningens djup. Därför bedöms de metodval som gjorts vara de mest relevanta för att besvara studiens frågeställningar och bidra till kunskapsfältet på ett tillförlitligt och meningsfullt sätt.

Bidrag till forskningsområdet

Denna studie bidrar till forskningsområdet om kollektiv förmågas samband med kriminalitet genom att sammanställa och analysera europeiska studier, något som tidigare saknats i form av en översiktsstudie. Genom att fokusera på en europeisk kontext, där sociala, kulturella och välfärdsmässiga förutsättningar skiljer sig från exempelvis USA, bidrar studien till en fördjupad förståelse för hur teorin tillämpats och vad den resulterat i utanför den miljö där den ursprungligen visat sin styrka. Tidigare försök av Sampson och Wikström (2008) att generalisera teorin över dessa kategorier av samhällsuppbyggnad och kultur har i detta arbete visat sig vara mer komplexa än väntat då teorin fått genomslagskraft i USA.

Den tematiska analysen i denna studie kan fungera som en grund för kommande forskning genom att identifiera specifika mönster och kontextuella faktorer som

påverkar kopplingen mellan kollektiv förmåga och kriminalitet i olika europeiska samhällen. Exempelvis finns det antaganden i grundteorin som har visat sig motstridiga i denna studie och ett av dem är att etnisk heterogenitet inte genererar en minskad kollektiv förmåga i alla lägen som teorin förutsätter. Flera författare i de studier som granskats betonar vikten av att vidare undersöka institutioners roll, betydelsen av olika välfärdsmodeller och sociala integrationsprocesser, för att utveckla en mer träffsäker teori som kan förklara brottslighet i relation till bredare samhälleliga kontexter. Detta är även något vi anser vara av särskild vikt att undersöka vidare, särskilt hur den informella sociala kontrollen påverkas i sammanhang där den formella sociala kontrollen eller välfärdsstatens närvaro är stark. Dessutom hade kvalitativa studier inom området kunna fånga en djupare förståelse för hur sociala mekanismer fungerar och hur de upplevs av människor i det lokala sammanhanget.

Koppling till socialt arbete

Denna studie är relevant inom samhällsforskning och har särskild betydelse för socialt arbete, eftersom den belyser hur sociala mekanismer kan fungera som antingen skyddande eller försvagande faktorer för ett samhälles eller ett bostadsområdes resiliens och organisering mot brottslighet, vilket är ett utbrett samhällsproblem som socialarbetare ofta möter i sitt arbete. Den aktuella ökningen av de grova brotten (Brå, 2025) understryker behovet av fördjupad kunskap inom detta område. brott. I svenska sammanhang har initiativ som grannsamverkan, trygghetsvandringar, Homepartys och modellen CTC visat hur både boende och professionella aktörer kan mobiliseras i ett försök att stärka den lokala sammanhållningen och förebygga brott. Dessa insatser visar hur lokalt engagemang tillsammans med institutionellt stöd kan bidra till ökad tillit, samverkan och gemensamt ansvarstagande (Kim et al., 2015), vilka är centrala komponenter i både kollektiv förmåga och socialt arbete. Samtidigt visar erfarenheter från exempelvis Gatukraft i Lindängen att lokala eldsjälar ofta spelar en stor roll i att initiera och bära upp förändringsarbete (Gerell et al., 2018). Detta understryker vikten av att socialt arbete inte bara bygger på strukturella lösningar, utan även på att stödja och möjliggöra invånarnas egna resurser och drivkrafter.

För att konkret beskriva vad en socialarbetare kan göra i praktiken för att stärka de sociala mekanismer, vars kollektiv förmåga bygger på, kan yrkesverksamma fokusera på att fungera som brobyggare mellan invånare och institutioner. I Sverige har vi ett

robust välfärdssystem där staten och kommunerna har ett stort ansvar för sociala insatser, utbildning, bostadsförsörjning, hälsa och förebyggande arbete mot social utsatthet. Med kunskap om både utbud av resurser och samhällsvetenskaplig forskning kan socialarbetaren hänvisa invånare till platser där den sociala samhörigheten kan stärkas i form av mötesplatser eller dialogforum. Oavsett om man arbetar inom myndighet, ideella organisationer eller uppsökande arbete som fältare eller dylikt, finns det möjlighet att arbeta för att öka nyckelkomponenterna i kollektiv förmåga. Genom myndighet kan arbete inom CTC mobilisera lokalsamhälle genom de olika aktörerna. Ideella organisationer kan ha enklare att skapa grupper för social samhörighet och gemenskap men även driva igenom grannsamverkan och trygghetsvandringar. Uppsökande verksamhet kan också utformas efter det lokala behovet men kan ha en styrkande effekt på den informella kontrollen genom att sprida information om riskområden. När boende får information om tidpunkter och platser där otrygghet eller konflikter ofta uppstår, kan de bli mer medvetna och möjliggör att grannar kan organisera sig för att tillsammans öka sin närvaro. Vidare för yrket oavsett gren kan minimering av språkbarriärer eller andra hinder för deltagande öka den sociala sammanhållningen och tilliten i ett bostadsområde. Det är dock inte vår mening att framföra att det alltid finns ett behov av att öka den kollektiva förmågan. Studien har visat att teorin har bäst verkan när ett bostadsområde drabbas av våldsbrott. Mindre brott verkar inte påverkas i samma grad och det är därför behovet och resurser som bör styra vart insatser riktas.

Studien belyser även hur komplext detta forskningsområde är på grund av de olika strukturella, kulturella och politiska faktorer som samverkar på lokal nivå. Genom denna granskning av europeiska studier och att belysa hur forskningsresultat i Europa skiljer sig från dem i USA, visar denna studie vikten av att vara varsam med att generalisera teoretiska modeller eller praktiska insatser. Den visar att denna modell först behöver prövas mot den specifika kontexten och att bakomliggande antaganden om sociala processer inte kan tas för givet. Det gäller även för de svenska initiativen där flera insatser inte är systematiskt utvärderade vilket gör det svårt att dra säkra slutsatser om deras effekt (Gerell et al., 2018). Gerell betonar därför vikten av fortsatt forskning och uppföljning för att bättre förstå hur olika insatser påverkar kollektiv förmåga och social sammanhållning. Detta är särskilt betydelsefullt för socialt arbete,

som i sitt preventiva uppdrag behöver bygga på evidensbaserade metoder men samtidigt vara lyhört för lokala sammanhang.

Slutsats

Denna litteraturöversikt visar att teorin om kollektiv förmåga delvis är tillämpbar i en europeisk kontext men att dess giltighet påverkas av en rad kontextuella faktorer. Det finns samband mellan hög kollektiv förmåga och minskad brottslighet, särskilt när det gäller våldsbrott, vilket bekräftar teorins antaganden. Studien visade svaga eller inga tydliga samband i de artiklar som undersökte andra typer av brott än våldsbrott. Vilket indikerar att kollektiv förmåga har svårare att ta form i kontexter där brottens karaktär inte uppfattas som tillräckligt avvikande för att motivera gemensamt ingripande. Eller att brott som ordningsstörningar eller bilbränder, är mer situationsbundna och svårare att observera. Det finns dock ett begränsat empiriskt underlag för att dra några generella slutsatser om huruvida detta mönster är återkommande.

Studien har visat att det finns flera skillnader mellan de granskade artiklarna. Bland annat har forskarna använt olika sätt att mäta både kollektiv förmåga och brott, vilket påverkar resultaten och försvårar en generalisering av teorin. Det finns även en viss oklarhet kring teorins grundantagande om vilken typ av påverkan faktorer som etnisk mångfald och socioekonomisk utsatthet har på kollektiv förmåga. Dessutom varierar resultaten kring hur starkt sambandet är mellan kollektiv förmåga och brottslighet.

Samtidigt framkommer att relationen mellan kollektiv förmåga och brott påverkas av lokala socioekonomiska förhållanden, graden av etnisk mångfald samt politiska och institutionella strukturer. Den variation av samband som identifieras mellan olika länder och studier indikerar att teorin inte kan betraktas som universell utan behöver anpassas till lokala sammanhang. Översikten understryker även vikten av att inte endast fokusera på strukturella faktorer var för sig, utan att förstå hur dessa samverkar i det sociala rummet. För socialt arbete innebär detta ett behov av att basera insatser på en god förståelse för lokala förutsättningar och sociala processer.

En aspekt som vi författare har funnit särskilt lärorik och delvis överraskande är hur komplext det kan vara att tillämpa en teori i olika kontexter. Vår studie visar att en teoretisk modell sällan kan betraktas som universell eftersom dess giltighet och relevans påverkas av en rad faktorer så som politik, institutionella förutsättningar, stadsplanering

och lokala normer. Detta understryker vikten av att alltid beakta den specifika kontexten innan man drar generella slutsatser, särskilt inom samhällsvetenskaplig forskning där sociala mekanismer ofta ser olika ut, eller får olika betydelse, beroende på sammanhang.

Litteraturförteckning

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84*(2), 191–215. https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191

Barnombudsmannen. (2025). *”För varje minut som går och ingen gör något för att hjälpa barn, så blir det bara värre.” – Återrapportering av uppdraget Brottsförebyggande arbete – hur barn kan skyddas från att utnyttjas i kriminella aktiviteter*. https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/for-varje-minut-som-gar-och-ingen-gor-nagot-for-att-hjalpa-barn-sa-blir-det-bara-varre.pdf#:~:text=”Alla%20behöver%20samhörighet,Det%20kan%20vara

Berggren, H., & Trägårdh, L. (2015). *Är svensken människa?: gemenskap och oberoende i det moderna Sverige* (2. uppl.). Norstedts.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Brottsförebyggande rådet. (2008). *Kommunernas påverkansprogram och deras deltagare år 2004 - En kartläggning* (2008:1). https://bra.se/download/18.48b9ab7b19301e3350f9dd1/1731493904693/2008_1_kommunernas_paverkansprogram.pdf#:~:text=föräldrars%20egna%20riskfaktorer%20som%20psykisk,ohälsa%20och%20kriminalitet%2C%20otillräckligt

Brottsförebyggande rådet. (2009). *Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling – En kunskapsinventering.* https://bra.se/download/18.3433db6019301deaa6b6295/1731395542835/2009_orsaker_till_brott_bland_unga.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2023). *Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde* (2023:13). https://bra.se/download/18.3808406a192bd2f0b723548/1730213224915/2023_13-Barn-och-unga-i-kriminella-natverk.pdf#:~:text=få%20bättre%20ekonomi%2C%20och%20den,En%20relation%20till%20nätverk%20kan

Brottsförebyggande rådet. (2024a). *Polisens utredning av grova brott och brott mot särskilt utsatta brottsoffer: Personaltillväxt och utredningsresultat - Delredovisning: Utvärdering av satsningen på 10 000 fler polisanställda* (2024:9). https://bra.se/download/18.403f39de192bd4311312a49/1730111578682/2024_9_Polisens%20utredning%20av%20grova%20brott%20och%20brott%20mot%20särskilt%20utsatta%20brottsoffer.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2024b, 13 november). *Grannsamverkan*. Brå. https://bra.se/kunskapsstod/metodstod-och-verktyg/grannsamverkan

Brottsförebyggande rådet. (2025). *2024: Anmälda brott - slutlig statistik*. https://bra.se/download/18.9040d26195b246441f2217a/1743154315921/2025_Anmälda%20brott%20-%20slutlig%20statistik.pdf

Bruinsma, G. J. N., Pauwels, L. J. R., Weerman, F. M., & Bernasco, W. (2013). Social Disorganization, Social Capital, Collective Efficacy and the Spatial Distribution of Crime and Offenders. *British Journal of Criminology*, *53*(5), 942–963. https://doi.org/10.1093/bjc/azt030

Burchfield, K. B., & Silver, E. (2013). Collective efficacy and neighborhood crime: The case of Los Angeles. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 50*(3), 287–314. https://onlinelibrary-wiley-com.proxy.library.ju.se/doi/10.1111/j.1475-682X.2012.00429.x

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3. uppl.). Liber.

Danielsson, P. (2021). Collective efficacy and violent crime in suburban housing estates. *European Journal of Criminology*, *18*(3), 345–365. https://doi.org/10.1177/1477370819849678

Folkhälsomyndigheten. (2024). *Ensamhet – förekomst, konsekvenser och åtgärder – En kartläggning*. https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/09eac2b8b63e4d79a9e1f79dcbc71409/ensamhet-forekomst-konsekvenser-atgarder.pdf?utm_source=chatgpt.com

Folkhälsomyndigheten. (2025, 28 februari). *Tillsammans minskar vi ensamhet*. https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-gor-vi-och-andra/tillsammans-minskar-vi-ensamhet/#:~:text=Ibland%20används%20ensamhushåll%20som%20ett,mindre%20än%2020%20procent%20ensamma

Foster, H., & Brooks-Gunn, J. (2010). Neighborhood, family and individual influences on school physical victimization. *Journal of Youth and Adolescence, 39*(9), 1038–1051. https://doi.org/10.1007/s10964-010-9540-4

Gerell, M. (2017). Collective efficacy and arson: the case of Malmö. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, *18*(1), 35-51. https://doi.org/10.1080/14043858.2017.1298172

Gerell, M., & Kronkvist, K. (2017). VIOLENT CRIME, COLLECTIVE EFFICACY AND CITY-CENTRE EFFECTS IN MALMÖ. *British Journal of Criminology*, *57*(5), 1185–1207. https://doi.org/10.1093/bjc/azw074

Gerell, M. (2018). Bus Stops and Violence, Are Risky Places Really Risky? *European Journal on Criminal Policy and Research*, *24*(4), 351-371. https://doi.org/10.1007/s10610-018-9382-5

Gerell, M., Ivert, A-K., & Mellgren, C. (2018). *Kollektiv förmåga, brott och otrygghet i Stockholms stad*. Stockholms stad. https://start.stockholm/globalassets/start/om-stockholms-stad/utredningar-statistik-och-fakta/utredningar-och-rapporter/hallbarhet/social-hallbarhet/kollektiv-formaga-brott-och-otrygghet-i-stockholms-stad-underlagsrapport.pdf?utm_source=chatgpt.com

Gibson, C. L., Zhao, J., Lovrich, N. P., & Gaffney, M. J. (2002). Social integration, individual perceptions of collective efficacy, and fear of crime in three cities. *Justice Quarterly*, *19*(3), 537–564. https://doi.org/10.1080/07418820200095341

Hipp, J. R., & Wickes, R. (2017). Updating perceptions of collective efficacy: The role of individual and neighborhood change. *Social Problems*, *64*(3), 395–417. https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1002/jcop.22694

Hydén, M. (2008). Evidence-based social work på svenska – att sammanställa systematiska kunskapsöversikter. *Socialvetenskaplig tidskrift*, *15*(1). https://socvet.se/article/view/2580/1904

Jönsson, O., Alshawish, K., & Wikén, J. (2024, 11 april). *Mikael, 39, sköts ihjäl I Skärholmen – framför sin 12-årige son*. SVT Nyheter. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/mikael-39-skots-ihjal-i-skarholmen-framfor-sin-12-arige-son#

Kim, B. K. E., Oesterle, S., Hawkins, J. D., & Shapiro, V. B. (2015). Assessing sustained effects of Communities That Care on youth protective factors. *Journal of the Society for Social Work and Research*, *6*(4), 565–589. https://doi.org/10.1086/684163

Lymperopoulou, K., Bannister, J., & Krzemieniewska-Nandwani, K. (2022). Inequality in exposure to crime, social disorganization and collective efficacy: Evidence from greater Manchester, United Kingdom. *British Journal of Criminology*, *62*(4), 1019–1035. https://doi.org/10.1093/bjc/azab106

Meeuwisse, A., & Svärd, H. (2016). Vad är socialt arbete. I T. Lagerlöf & A. Lyberg Mogensen (Red.), *Socialt arbete – en grundbok* (3. uppl.). (s. 29–77). Natur & Kultur.

Morenoff, J. D., Sampson, R. J., & Raudenbush, S. W. (2001). Neighborhood inequality, collective efficacy, and the spatial dynamics of urban violence. *Criminology*, 39(3), 517–558. https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2001.tb00932.x

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Raudenbush, S. W., & Sampson, R. J. (1999). Ecometrics: Toward a Science of Assessing Ecological Settings, with Application to the Systematic Social Observation of Neighborhoods. *Sociological Methodology*, *29*(1), 1–41. https://doi.org/10.1111/0081-1750.00059

Rienecker, L., & Jørgensen, S. P. (2018). *Att skriva en bra uppsats* (4. uppl.). Liber.

Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. *Science*, *277*(5328), 918–924. https://doi.org/10.1126/science.277.5328.918

Sampson, R. J., & Wikström, P.-O. H. (2008). The social order of violence in Chicago and Stockholm neighborhoods: a comparative inquiry. I S. N. Kalyvas, I. Shapiro & T. Masoud (Red.). *In Order, Conflict, and Violence* (pp. 97–119). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511755903.006

SFS 1962:700. Brottsbalk. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/

Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). Juvenile delinquency and urban areas. *University of Chicago Press*.

Socialstyrelsen. (2021). *Communities That Care (CTC)*. Hämtad 15 april 2025. https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/barn-och-unga/unga-som-begar-brott/exempel-brottsforebyggande-metoder/communities-that-care-ctc/

Sutherland, A., Brunton-Smith, I., & Jackson, J. (2013). Collective Efficacy, Deprivation and Violence in London. *British Journal of Criminology*, *53*(6), 1050-1074. https://doi.org/10.1093/bjc/azt050

Swatt, M. L., Varano, S. P., Uchida, C. D., & Solomon, S. E. (2013). Fear of crime, incivilities, and collective efficacy in four Miami neighborhoods. *Journal of Criminal Justice*, *41*(1), 1–11. https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2012.09.004

Theander Olsson, M., & Qvarforth, S. (2024, 12 april). *Kriminolog: Kan leda till att färre säger ifrån*. SVT Nyheter. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/kriminolog-kan-leda-till-att-farre-sager-ifran

United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). *Global study on homicide 2023.* https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/2023/Global_study_on_homicide_2023_web.pdf

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed*. https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024.html

World Health Organization. (2002). *World report on violence and health.* https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1